

גמרא סדורה מסכת

בבא קמא

פרק ב' - "פִּיֶצֶד הַרְגָּל"

מהדורה מנוקדת, מפוסקת,
מחולקת לסוגיות ולפסקאות

עם רש"י

לימוד פרק זה יהיה לרפואה השלימה והמהירה
של ר' רפאל פראזי בן מרים סגרון

בהצלחה - יגעת ומצאת - תאמין!!!

להארות והערות
 דניאל ברק ווינט
 טל' - 0526071122
 דוא"ל vinetd@neto.net.il
 עתניאל ד.ג. הר חברון 90407

©

כל הזכויות על הטקסט, ניקוד ופיסוק
 שמורות למכון הישראלי לפרסומים תלמודיים.
 כל הזכויות על החלוקה לסוגיות ופסקאות
 שמורות לעמותת "וכל בנייך לימודיך".

ניתן לצלם ולהדפיס לשם לימוד וללא מטרות רווח.

מסכת בבא קמא פרק ב' - "כיצד הרגל"

1. יז, א-ב

רס"י

מתני'
כיצד הרגל מועדת. כלומר במה הרגל מועדת:
לשבר בדרך הלוכה. כלומר בכך היא מועדת שמשברת דרך הלוכה:
הבהמה מועדת כו'. קפריך בגמ' היינו רגל היינו בהמה הא תנא ליה לשבר דרך הלוכה:
היתה מבעטת. שינוי הוא זה ותולדה דקרון הלכך חצי נזק ותו לא:
או שהיו צרורות מנתזין כו'. אע"ג דלאו שינוי הוא אלא אורחיה הוא אפי"ה ח"ינ ותו לא דהלכתא גמירי להו וברשות הנזק קאמר דברה"י פטור כדאוקימנא בריש פ"ק (דף ג): דצרורות תולדה דרגל לפוטרו בר"ה:
ונפל על כלי. אחר:
ראשון. נזקי רגל הן ומשלמת כולה ואחרון ע"י צרורות נשבר הלכך חצי נזק:
דליל קשור ברגלו. כל דבר הנקשר ברגל התרנגול קרי דליל ואית דגרסי דלי:
מהדס. מרקד:
משלם חצי נזק. דדליל היינו צרורות כדמפרש בגמ' דאדייה אדויי הידוס נמי כגון שהתזו והצרורות שברו את הכלים:

גמ'

היינו רגל היינו בהמה. מאי רגל ומאי בהמה דתני תרתי במתני' הא חדא היא ואמאי הדר תני הבהמה מועדת:
תנא אבות. רגל ממש שדרסה ברגליה וסיפא קתני תולדות הבהמה מועדת להלך כדרכה ולשבר בגופה ובשערה ובשליף שעליה דרך הלוכה דתולדות דרגל הן דהזיקה מצוי ואין כוונתה להזיק:
מאי אבות ומאי תולדות איכא. (והא) ליכא למימר דהאי דתנא בהמה מועדת לאכול פירות וירקות הוי להו תולדה דהיינו שן ממש ותולדה דשן היינו נתחככה בכותל להנאתה:
הוה קמהדר ליה. רבא לרבינא:
בבדיחותא. בשחוק:
וא"ל אנא שנאי חדא. רישא ואת שני סיפא:
וטעמא מאי. אסיפא קאי:
בעירה. היינו תרגום של בהמה:
קמ"ל. מתני' דאשן דחיה נמי מיחייב:
דחיה בכלל בהמה. דכתיב (דברים יד) זאת הבהמה אשר תאכלו ומפרש בתריה איל צבי ויחמור:
אי הכי הא. שן בהמה מבעי ליה למיתני ברישא וחדר שן חיה:
רישא נמי ליתני. בהמה דהוי תולדה ברישא דלא כתיבא:

משנה

כיצד הרגל מועדת?

לשבר בדרך הלוכה.
הבהמה מועדת להלך בדרךה ולשבר.

היתה מבעטת,

או שהיו צרורות מנתזין מתחת רגליה ושברה את הכלים - משלם חצי נזק.

דרסה על הכלי ושברתו, ונפל על כלי ושברו:

על הראשון - משלם נזק שלם,

ועל האחרון - משלם חצי נזק.

התרנגולין מועדין להלך בדרךן ולשבר.

היה דליל קשור ברגליו,

או שהיה מהדס ומשבר את הכלים - משלם חצי נזק.

י"ב גמרא

אמר ליה רבינא לרבא:

היינו "רגל" היינו "בהמה"!

אמר ליה:

תנא אבות,

וקתני תולדות.

אלא מעתה, סיפא, דקתני: "השן מועדת... הבהמה מועדת", מאי אבות ומאי תולדות איכא?

הוה קמהדר ליה בבדיחותא,

ואמר ליה: אנא שנאי חדא, ואת שני חדא.

טעמא מאי?

אמר רב אשי:

תנא שן דחיה, וקתני שן דבהמה.

סלקא דעתך אמינא: "ושלח את בעירה"⁵⁸ (שמות כב, ד) כתיב,

בהמה - אין,

חיה - לא.

קא משמע לן: דחיה בכלל בהמה.

אי הכי, הא מבעי ליה למיתני ברישא!

האי דאתיא ליה מדרשא - תכיבא ליה.

אי הכי רישא נמי, ליתני ההיא דלא כתיבא, ברישא!

⁵⁸ מי יבער איש שדה או כרם ושלח את בעירו ובער בשדה אחר מיטב שדהו ומיטב כרמו ושלם

רס"י

אידי ואידי. שן דחיה ושן
 דבהמה:
 הכא. גבי רגל:
 שביק אב ותני תולדה. בתמיה:
 דסליק מרגל. בפ"ק (דף טו):
 תנן הרגל מועדת ולא תנן
 הבהמה:

הכי השתא?!
 הָתָם - אִיִּדֵי וְאִיִּדֵי, אָבוֹת נִיְנְהוּ, הֵךְ דְּאֵתְיָא לִיהּ מִדְּרִשָּׁא חֲבִיבָא לִיהּ
 הָכָא - שְׂבִיק אָב, וְתַנִּי תוֹלְדָה?!
 אִיבְעִית אִמָּא:
 אִיִּדֵי דְסָלִיק מִרְגַל פְּתַח בְּרַגְל.

2. יז, ב

רס"י

אוכף. שול"יא בלע"ז :
שליף. משאוי שבאמתחת
 ובמצופין :
התיז. דהוה צרורות :
סומכוס. לית ליה הלכתא דחצי
 נזק צרורות אלא נזק שלם
 ס"ל :
נובר. בחוטמו ובלע"ז פורי"ר :
צרורות כי אורחיהו. כלומר
 אע"ג דאורחיהו להתז צרורות
 משלם חצי נזק כדמפרש לקמיה
 דהלכתא גמירי לה וכן חזיר
 הנובר ומתיז צרורות בחוטמו
 הוי נמי כצרורות דרגל דכל מה
 שהוא כחו ולא גופו קרי
 צרורות :
בכנפיהם. שנגעו בכנפיהם
 בכלי :
רוח שבכנפיהם. היינו צרורות
 דכחו הוא :
מהדסין. מרקדין :
ונקרו. בחרטום שלהם שקורין
 ביי"ק :
העלו עפר. מן הארץ לעיסה :

תנו רבנן:

"בהמה מועדת להלך בדרך ולשבר.

ביצד?

בהמה שנכנסה לחצר הניזק, והזיקה בגופה דרך הלובה,

ובשערה דרך הלובה,

באוכף שעליה,

ובשליף שעליה,

ובפרומביא שבפיה,

ובזוג שבצוארה,

וחמור במשאו -

משלם נזק שלם.

סומכוס אומר:

צרות,

וחזיר שהיה נובר באשפה, והזיק - משלם נזק שלם."

"הזיק" פשיטא!

אלא אימא: התיז והזיק - משלם נזק שלם.

"צרות" - מאן דכר שמהו?

חסורי מחסרא והכי קתני:

"צרות כי אורחיהו - חצי נזק,

וחזיר שהיה נובר באשפה והתיז והזיק - משלם חצי נזק.

סומכוס אומר:

צרות,

וחזיר שהיה נובר באשפה והתיז והזיק - משלם נזק שלם."

תנו רבנן:

"תרגולין שהיו מפריחין ממקום למקום, ושברו בלים בכנפיהו - משלם נזק שלם.

ברוח שבכנפיהו - משלמין חצי נזק.

סומכוס אומר:

נזק שלם."

תניא אידך:

"תרגולין שהיו מהדסין על גבי עיסה,

ועל גבי פירות, וטינפו,

או ניקרו - משלם נזק שלם.

העלו עפר,

או צרות - משלמין חצי נזק.

סומכוס אומר:

נזק שלם."

תניא אידך:

"תרגול שהיה מפריח ממקום למקום,

ויצתה רוח מתחת כנפיו ושיברה את הכלים -

משלם חצי נזק."

סתמא כרבנן.

רש"י

חצי נזק נמי לא. דלא אשכחן
חצי נזק אלא במשונה אבל
במידי דאורחיה לא:

אמר רבא:

בשלקא סומכוס, קסבר: כחזו כגופו דמי.
אלא רבנן, אי כגופו דמי - כוליה נזק בעי לשלם!
ואי לאו כגופו דמי - חצי נזק נמי לא לשלם!

הדר אמר רבא:

לעולם כגופו דמי,
וחצי נזק צורות הלכתא גמירי לה.

רפ"י

שבזב טמא. משמע נגיעה ממש :
שבזב טהור. כגון שזרק חפץ על
אדם הוי טהור ובנוקין כעין
צורות חצי נזק :
צורות אתא לאשמועינן.
בתמיה :
עגלה מושכת בקרון. אתא
לאשמועינן דבזב טמא אם
הלכה קרון שהזב עליה על גבי
כלים טמאים משום מדרס הזב
ובנוקין נמי עגלה שמשכה
בקרון ע"ג כלים כגופה הוי ולא
כצורות ואם התיז צורות
מתחת הקרון דבזב טהור
בנוקין נמי צורות ניהו :
בפרומביא. רסן :
זוג. אישקליטא :

3. יז, ב

אמר רבא :
כל שבזב טמא,
בנוקין - משלם נזק שלם,
כל שבזב טהור :
בנוקין - משלם חצי נזק.

ורבא, צורות אתא לאשמועינן?!

לא, רבא עגלה מושכת בקרון קא משמע לן.

תניא כותיה דרבא :
"בהמה מועדת לשפר בדרך הלוכה
ביצד?

בהמה שנכנסה לחצר הניזק, והזיקה בגופה דרך הלוכה,
ובשערה דרך הלוכה,
באזנף שעליה,
ובשליף שעליה,
ובפרומביא שבפיה,
ובזוג שבצנארה,
וחמור במשאו,
ועגלה מושכת בקרון -

משלם נזק שלם."

4. יז, ב - יח, א

רש"י

מחטטין. מנקרין בחרטומיהן:
 בתר מעיקרא. שדחפתו ובגופה
 תבר מנא:
 ושברו במקל. קודם שנח:
 פטור. המשברו וחייב הזורק
 אלמא בתר מעיקרא אזלינן
 והואיל וסופו לישבר לכשינוח
 כמי ששברו הוא דמי:
 הידוס. רקידת התרנגולים:
 הידוס ס"ד. אמאי לא ליהו
 מועד הא אורחיה הוא:
 הידוס והתיז. שגלגל הכלי
 ברקידתו למקום אחר ונשבר
 מ"ד מועד לנוק שלם סבר בתר
 מעיקרו אזלינן:
 בהתיז צורות. והצורות שברו
 הכלים והוא לא נגע בכלי מאן
 דאמר מועד סבר לה כסומכוס
 ומאן דאמר אינו מועד סבר לה
 כרבנן:
 ונשבר הדלי. קס"ד דעל ידי
 שהיה התרנגול מנקר את החבל
 נתגלגל הדלי ונשבר:
 תרגמא אחבל. הא דקתני נוק
 שלם אחבל:
 משונה הוא. שאין דרך שן
 לאכול את שאין ראוי לה וחצי
 נוק לשלם:
 דמאוס בלישה. שמדובקת בו
 עיסה דמאוס לשון לכלוך:
 אלא סומכוס היא. ולעולם בתר
 תבר מנא אזלינן וצורות הן
 וסומכוס היא:

תנו רבנן:

"תִּרְנַגְוִלִּים שֶׁהָיוּ מִחֻטְטִין בְּחַבֵּל דְּלִי,
 וְנִפְסַק הַחַבֵּל, וְנִשְׁבַּר הַדְּלִי - מְשַׁלְּמִין נֹזֵק שְׁלָם".

בעי רבא:

דְּרִסָּה עַל כְּלֵי וְלֹא שִׁבְרָתוֹ, וְנִתְגַּלְגַּל לְמַקּוֹם אַחֵר וְנִשְׁבַּר, מַהוּ?

בתר מעיקרא אזלינא וגופיה הוא,
 או דלמא: בתר תבר מנא אזלינא, וצורות נינהו.

תפשוט ליה מדרבה,

דאמר רבה:

זרק כלי מראש הגג ובא אחר ושברו במקל - פטור,
 דאמרינן ליה: מנא תבירא תבר!

לרבה - פשיטא ליה,

לרבה - מבציא ליה.

תא שמע:

"הידוס - אינו מועד.

יש אומרים:

הרי זה מועד".

"הידוס" סלקא דעתך?!

אלא לאו הידוס והתיז, ובהא קמפלגי:

דמר סבר: בתר מעיקרא אזלינן.

ומר סבר: בתר תבר מנא אזלינן.

לא,

יהא, בהתיז צורות,

ובפלוגתא דסומכוס ורבנן קמיפלגי.

תא שמע:

"תִּרְנַגְוִלִּין שֶׁהָיוּ מִחֻטְטִין בְּחַבֵּל דְּלִי,

וְנִפְסַק הַחַבֵּל, וְנִשְׁבַּר הַדְּלִי - מְשַׁלְּמִין נֹזֵק שְׁלָם".

שמע מינה:

בתר מעיקרא אזלינן!

תרגמא: אחבל.

והא חבל משונה הוא!

דמאוס בלישה.

והא "נשבר דלי" קתני!

אלא, סומכוס היא,

דאמר: צורות נוק שלם משלם.

אי סומכוס,

אימא סיפא: "ניתז ממנו שבר ונפל על כלי אחר ושברה,

על הראשון - משלם נוק שלם,

רס"י

בין כחו לכח כחו. דלי שנתגלגל
 הוי כחו והאחר שנשבר
 בצרורות הדלי הוי כח כחו:
 דבעי רב אשי. לקמן בשמעתין:
 דקא אזיל. דלי:
 מיניה מיניה. דתרגול ולא
 נשבר על ידי גלגול למקום אחר
 אלא הוא דוחפו כל שעה ובשעת
 שבירה נמי:

ועל האחרון - משלם חצי נזק.

ואי סומכוס - מי אית ליה חצי נזק?
 וכי תימא שאני ליה לסומכוס בין נזק כחו, לפח כחו,
 ואלא הא דבעי רב אשי:
 כח כחו לסומכוס, ככחו דמי, או לאו ככחו דמי?
 תפשוט ליה: דלאו ככחו דמי!
 אלא לאו רבנן היא,
 שמע מינה: בתר מעיקרא אזלינן!

אמר רב ביבי בר אבוי:
 דקאזיל מיניה מיניה.

5. יח, א - יח, ב

רש"י

קסבר מגופו משלם. והיינו אינו מועד דדינו כתם לכל מילי:
קסבר מעלייה משלם. והאי מועד דקאמר לאו לנוק שלם אלא לענין עלייה לחצי נזק:
לא בפלוגתא דסומכוס ורבנן. ומועד לנוק שלם קאמר:
ועל החררה נ"ש. דהיינו שן והדלקת גדיש הוי צרורות דאינו אלא כחו שהוא מניח כאן הגחלת והוא הולך ודולק למקום אחר והא מתניתין היא בפירקין:
ותני עלה. בתוספתא מגופו משלם להאי חצי נזק:
ותסברא. משום צרורות כי אורחיהו מחייב לה:
לר' אלעזר. דאמר בברייתא נזק שלם ואפילו אי סבירא ליה כסומכוס דאמר צרורות נ"ש מגופיה מי אשכחן נזק שלם וכל אורחיה כגון צרורות רבא גופיה לא קמיבעי ליה אלא אליבא דרבנן דאמרי חצי נזק מבעיא ליה אי הואי האי כשאר חצי נזק ומגופו או דלמא בתר כאורחיה אזלינן וכל כי אורחיה מעלייה הוא אבל אליבא דסומכוס פשיטא ליה לרבא דמעלייה משלם דהא לכל מילי כמועד משוי להו:
אלא כגון דשני בגחלת. שנטלה בפיו והניחה דהיינו שינוי אלא בעיין מהכא לא תפשוט דאי בצרורות כאורחיהו דכולי עלמא מעלייה משלם והכא בצרורות ששינה בהן קמיפלגי ובצרורות כי אורחיהו בין ר' אלעזר בין תנא קמא סבירא להו כסומכוס דנזק שלם משלם הלכך הכא דשני בצרורות קאמר ת"ק חצי נזק ומגופו משלם דמשונה הוא ותולדה דקרו: ורבי אלעזר סבר כרבי טרפון דאמר משונה קרן בחצר הניזק משלם נזק שלם. והואיל ומשונה הוא אע"ג דנזק שלם משלם מגופו הוא דמשלם כדאמרינן לקמן (דף כד:) בשמעתין לרבי טרפון משונה קרן בחצר הניזק מגופו משלם:
ולא היא. האי ותסברא דקפרכת ובעית למידק מדרבי אלעזר דלאו בצרורות כי אורחיהו מצין לאוקמיה לאו דוקא ודחיה הוא דמצוי לדחויי ולמימר דלאו בכי אורחיה פליגי אלא בדשני אבל מגופה לא תידוק הכי דהא שפיר מצית לאוקמא בצרורות כי אורחיהו ותפשוט דצרורות מגופו משלם דמאי טעמא מוקמת לה בשינוי ורבי טרפון משום דנזק שלם במידי דאורחיה לא אשכחן מגופו הא לא תיקשי דלעולם בצרורות פליגי ורבי אלעזר כסומכוס:
וס"ל כר"י דאמר. לקמן במועד צד תמות במקומה עומדת לקמן בפרק שור שנגח ארבעה (דף מה:) והלכך גבי צרורות נמי לסומכוס דחשיב ליה מועד משלם החצי מגופו וכי קתני מגופו אצד תמות:
במועד מתחילתו. כגון צרורות דאורחיהו:
מי שמעת ליה. הא לא הוי לה תמות מעולם ואי בצרורות כי אורחיה מוקמת לה ולמפשט דצרורות מגופו משלם דר' אלעזר תיקשי:

בְּעֵי רָבָא:

חצי נזק צרורות:

מגופו משלם,

או:

מעלייה משלם?

"מגופו משלם" - דלא אשכחן חצי נזק דמשלם מעלייה,

או דלמא:

"מעלייה משלם" - דלא אשכחן כאורחיה דמשלם מגופיה.

תא שמע:

"הידוס - אינו מועד.

ויש אומרים:

הרי זה מועד."

"הידוס" סלקא דעתך?!

אלא לאו הידוס והתיו,

ובהא קמיפלגי:

מאן דאמר: "אינו מועד" - קסבר: מגופו משלם,

ומאן דאמר: "מועד" - קסבר: מעלייה משלם.

לא,

בפלוגתא דסומכוס ורבנן קמיפלגי.

תא שמע:

"הכלב שנטל חררה והלך לגדיש,

ואכל החררה, והדליק את הגדיש,

על החררה - משלם נזק שלם,

ועל הגדיש - משלם חצי נזק" (בבא קמא כא:).

מאי טעמא?

לאו משום דהויא להו צרורות!

ותני עלה: "משלם חצי נזק מגופו".

ותסברא?

לרבי אלעזר, נזק שלם מגופיה מי אשכחן?!

אלא כגון דשני בהא בגחלת,

ורבי אלעזר סבר לה כרבי טרפון,

דאמר: משונה קרן בחצר הניזק - נזק שלם משלם.

ולא היא,

מאי טעמא מוקמת לה כרבי טרפון? משום נזק שלם.

רבי אלעזר סבר כסומכוס, דאמר צרורות - נזק שלם משלם,

וסבר לה כרבי יהודה,

דאמר צד תמות במקומה עומדת.

וכי קתני "מגופו" אצד תמות.

אמר ליה רב סמא בריה דרב אשי לרבינא:

אימור דשמעת ליה לרבי יהודה:

בתם ונעשה מועד,

במועד מתחילתו,

יח, ב מי שמעת ליה?!

רפ"י

אלא. אי בעית לאוקמא בצרורות כי אורחיהו ולמפשט בעיא דרבא דמגופו משלם לא תוקמא בצרורות דחד זימנא וכי אורחיה דאם כן דר' אלעזר לא משכחת לה אלא בדשני בצרורות ואייעד שלשה זימני בהכי דהדר הוה ליה כאורחיה ואמרי רבנן חצי נזק כשאר צרורות דמועדין מתחילתן ואפי' חצי נזק ותו לא האי נמי דשני ואייעד לא חמור ממועד מתחילתו ואין העדאה לצרורות ששינה בהן ומדקתני מגופו אלמא צרורות כי אורחיה נמי מגופו ורבי אלעזר סבר דצרורות כי אורחיהו כרבנן דפליגי אסומכוס ושני ואייעד נפקא מתולדה דרגל ונעשה תולדה דקרן ויש להן העדאה לשלם נ"ש החצי מגופו דצד תמות במקומה עומדת וחצי מן העלייה. לישנא אחרינא אלא בדאייעד בצרורות כי אורחיהו תלתא זימני ובהא פליגי רבי אלעזר סבר יש העדאה לצרורות כשאר חצי נזקין שבאין על ידי העדאה לכלל נ"ש האי נמי שתחילתו ח"ינ כי אייעד תלתא זימני משלם נזק שלם ומגופו אצד תמות כך שמעתי וקרא אבב קשה לי כיון דמעיקרא הוי אורחיה ואפי' הכי ח"ינ משלם מה לי חד זימנא מה לי מאה זימני:

אלא הא דבעי רבא יש העדאה לצרורות. כי אורחיהו אם עשאן שלש פעמים מי אמרינן כיון דבזימנא קמייתא משלם חצי נזק כי קרן לקרן מדמינן ליה (ולגיר' קמיית' אלא הא דבעי רבא יש העדאה לצרורות אם שינה בהן ועשה ע"י שינוי ג' פעמים מי אמרינן כיון דשינוי הוא נפקא מדין צרורות דרגל וחל עלייהו דין קרן וכי אייעד משלם נזק שלם וכי גמיר הלכתא אצרות כי אורחיהו שהן תולדה דרגל גמיר) א"י כיון דתולדה דרגל היא דהא אורחיה הוא אין להם העדאה דהא מזימנא קמייתא אייעד ליה ואפי' הכי אינו משלם אלא חצי נזק:

אמר לך רבא כי קמבעיא לי אליבא דרבנן דפליגי עליה דסומכוס. וכדפרשין והכא ס"ל דבין רבנן ובין רב אלעזר כסומכוס ובזימנא קמייתא קמיפלגי דקאמר רבי אלעזר נ"ש ורבנן אמרי חצי נזק ובדשני בצרורות כגון שזרק הכלב הגחלת בידו על הגדיש דכיון דלאו הני צרורות כי אורחיהו הוו תולדה דקרן הלכך לרבנן ח"ינ ומגופו ור"א כרבי טרפון דמשונה בחצר הניזק משלם נ"ש וניחא ליה לרבא לאוקמינהו לרבנן ורבי אלעזר כסומכוס דאילו לרבנן לא פסיקא ליה לאוקמי להא בצרורות ע"י שינוי דכיון דבכי אורחיה סבירא להו לרבנן דפליגי עליה דסומכוס דח"ינ הוא דמשלם ותו לא דלמא בצרורות ע"י שינוי סבירא להו דיש שינוי לרביע נזק וכדבעי רב אשי לקמן יש שינוי לרביע נזק כו':

מהיכא קמייתי ליה. רבי טרפון למשונה בחצר הניזק:

מקור ברה"ר. כדמפרש במתניתין הלכך דיו לבא מן הדין להיות כנדון ומה להלן מגופו אף כאן מגופו:

והא רבי טרפון לית ליה דיו. דאי אית ליה דיו לא ישלם אלא חצי נזק כקרן ברה"ר: **כי לית ליה דיו היכא דמפריך ק"ו כו'.** כגון אי הוה אמרינן דיו דלא משלם אלא פלגא מאי אהני לן ק"ו הא מקרא נמי שמעינן דברשות הניזק לא גרע דהא בקרא דנגיחת תם לא כתיב רה"ר אבל היכא דלא מפריך ק"ו אית ליה דיו כי הכא דאתי ק"ו לנזק שלם ואהני ליה דיו למגופו:

אלא: כי קאמר רבי אלעזר "נזק שלם", כגון דאייעד, ובהא קמיפלגי:

מר סבר: יש העדאה לצרורות,

ומר סבר: אין העדאה לצרורות.

אלא הא דבעי רבא:

יש העדאה לצרורות או אין העדאה לצרורות?

אי לרבנן - אין העדאה לצרורות,

אי לרבי אלעזר - יש העדאה לצרורות!

אמר לך רבא:

כי מיבעיא לי לדידי,

אליבא דרבנן דפליגי עליה דסומכוס,

אבל הכא בין לרבנן, בין לרבי אלעזר,

כסומכוס סבירא להו, דאמר צרורות נזק שלם משלם.

וטעמא מאי אמור רבנן חצי נזק?

דשני ולא אייעד, ובפלוגתא דרבי טרפון ורבנן קמיפלגי.

אימור דשמעת ליה לרבי טרפון נזק שלם,

מגופו מי שמעת ליה?

אין, מהיכא מייתי ליה?

מקרן מרשות הרבים,

דיו לבא מן הדין להיות כנדון.

והא רבי טרפון לית ליה "דיו"!

כי לית ליה "דיו" היכא דמפריך קל וחומר

היכא דלא מפריך קל וחומר - אית ליה "דיו".

6. יח, ב - יט, א

רפ"י

לקרן מדמינן ליה. הואיל
(ומשונה הוא) חצי נזק הוא
דמשלם כי קרן:
או דלמא. מעיקרא כי עבדא כי
אורחיה תולדה דרגל היא דהא
אורחה הוא והזיקא מצוי
ואפי"ה ח"ינ הוא דמשלמת הלכך
זו היא העדאתה ואין לה
העדאה אחרת:

גללים. היינו צרורות:
והא משונה הוא. דאין דרכה
להטיל גללים לעיסה ותולדה
דקרן היא:

דדחיק לה עלמא. שעומדת
במקום צר ואין לה מקום לזוז
משם ובשלא להנאתה עסקינן
כגון במשלשלת דאי להנאתה
תולדה דשן היא ונראה בעיני
דכל גללים להנאתה הוא ואפי"ה
לאו תולדה דשן ניהו דשן
הזיקא דגופה הוא והני צרורות
ניהו והא דאמרינן בפ"ק (דף ג.)
טנפה פירות להנאתה הוי
תולדה דשן היינו כגון
שנתגלגלה עליהן כדרך סוסים
וחמורים שקורים בולטר וכן
עיקר. ואי קשיא דר"א אדרי'
אלעזר דלעיל אמר נזק שלם
בצרורות גבי כלב שנטל חררה
והכא תני ח"ינ בעל כורחיה
ההיא דלעיל מוקמי'
כדאוקימנא ברישא כדשני
בגחלת ובפלוגתא דרבי טרפון
ורבנן ובמקום גחלת ולא בשאר
הגדיש והא דשני רבא בין ר"א
בין רבנן כסומכוס סבירי להו
דחויי הוא דקא מדחי מפי מורי.
ובעיני נראה בהך מילתא בהמה
שהטילה גללים אמוראי ניהו
ורב יהודה גרסינן ור"א היינו
ר"א בן פדת ולא תקשי דר"א
אדרבי אלעזר ונראין הדברים
דהא פרכינן ולימא רב יהודה
הלכה כסומכוס ור"א הלכה
כרבנן ואי תנאי ניהו היכי
פרכינן הכי הא אין דרך תנאים
לחלוק בלשון זה ועוד דלעיל גבי
הידוס מועד אמאי לא פרכינן
הכי:

ובתר גופה גיריין. דבגופה
טענה להו כגופה דמיין קמ"ל:
ותקע בו ושברו. שנבקע הכלי
מחמת הקול:

גופא:

"בְּעֵי רַבָּא:

יש העדאה לצרורות,
או אין העדאה לצרורות?".

לקרן מדמינן ליה,
או דלמא תולדה דרגל הוא.

תא שמע:

"הידוס - אינו מועד.

ויש אומרים:

הרי זה מועד".

"הידוס" סלקא דעתך?

אלא הידוס והתיז,

מאי לאו כגון דעבד תלתא זימני,

ובהא קמיפלגי:

מר סבר: יש העדאה.

ומר סבר: אין העדאה.

לא, בחד זימנא,

ובפלוגתא דסומכוס ורבנן קמיפלגי.

תא שמע:

"בהמה שהטילה גללים לעיסה,

רב יהודה אומר:

משלם נזק שלם.

ורבי אלעזר אומר:

חצי נזק".

מאי לאו כגון דעבד תלתא זימני,

ובהא קמיפלגי:

מר סבר: יש העדאה,

ומר סבר: אין העדאה.

לא, בחד זימנא,

ובפלוגתא דסומכוס ורבנן קמיפלגי.

והא משונה הוא!

דדחיק ליה עלמא.

ולימא רב יהודה: הלכה כסומכוס,

ולימא רבי אלעזר: הלכה כרבנן!

גללים אצטריכא ליה,

סלקא דעתך אמינא: הואיל ובתר גופיה גיריין - כגופיה דמי,

קא משמע לו.

תא שמע:

דתני רמי בר יחזקאל:

"תרגול שהושיט ראשו לאויר כלי זכוכית ותקע בו ושברו - משלם נזק שלם".

ואמר רב יוסף:

רש"י

סוס שצנף ושיבר כלים. בקולו
וכל הני צרורות ניהו דכחו
הוא:

משונה הוא. התרנגול שאין
דרכו לתקוע בכלי:

דשדו ביה בזרני. שיש זרעים
בכלי דאורחיה להכניס ראשו
בתוכו ולאכול וכיון דאורחיה
לאכול אורחיה נמי לצעוק:

אמרי בי רב:

סוס שצנף, וקמור שצנף ושיבר את הכלים - משלם חצי נזק.

מאי לאו כגון דעבד תלתא זימני,

יט, אובהא קמיפלגי:

מר סבר: יש העדאה,

ומר סבר: אין העדאה.

לא, בחד זמנא,

ובפלוגתא דסומכוס ורבנן קמיפלגי.

והא משונה הוא!

דאית ביה בזרני.

7. יט, א

רש"י

יש שנוי לצרורות לרביע נזק. לרבנן דפליגי אסומכוס ואמרי צרורות כי אורחיה חצי נזק היכא דשינה בהן כגון בעטה ברגלה ומחמת ביעוט התיזה צרורות ושברה כלים מי חשיב שנוי והוי כתם ומשלם רביע נזק דהא אהעדאתן חצי נזק הלכך תמותן רביע נזק:

או אין שנוי. לשלם רביע דלעולם חצי נזק שאין תמות והעדאה בהם דלא אשכחן תם דמשלם בציר מפלגא:

מכלל דאין שנוי. דאי יש שנוי לרביע הוי ח"י להעדאתן ואמאי אצטריכא לרבא למיבעי ודאי אין העדאה לשלם נזק שלם דהא תמות רביע נזק והעדאה חצי נזק: ומשני רב אשי דלמא רבא אם תמצוי לומר קאמר ותרוייהו מספקי ליה והכי קא מבעיא ליה יש שנוי או אין שנוי ואם תמצוי לומר אין שנוי וזו היא צד תמותו יש העדאה לתמות זו או אין העדאה:

מי גמיר הלכה. למשה מסיני דחצי נזק צרורות ומוקים לה בכח כחו או לא גמיר:

בעי רב אשי:

יש שנוי לצרורות לרביע נזק?
או, אין שנוי לצרורות לרביע נזק?

תפשוט ליה מדרבא.

דבעי רבא:

יש העדאה לצרורות,
או אין העדאה לצרורות?
מכלל דאין שנוי.

דלמא רבא אם תמצוי לומר קאמר,
אם תמצוי לומר: אין שנוי,
יש העדאה או אין העדאה?

תיקו.

בעי רב אשי:

כח כחו לסומכוס ככחו דמי?
או, לא?

מי גמיר הלכה ומוקי לה בכח כחו,
או דלמא: לא גמיר הלכה כלל.

תיקו.

רפ"י

והזיקה בבעיטה. בלא צרורות ותולדה דקרן היא: ת"ש. דקתני סיפא דמתני': דרסה על הכלים כו'. מדחייב לצרורות חצי נזק ש"מ מתני' לאו סומכוס היא: ראשון להתזה. אותו כלי שנשבר מחמת התזה שברי כלים שדרסה עליו קרי ראשון ואע"ג דצרורות ניהו משלם נזק שלם דסומכוס היא: אחרון אחרון להתזה. כגון שמאותו כלי שנשבר ע"י צרורות התיזו שברים ושברו כלי שלישי דהוי כח כחו ומשו"ה משלם חצי נזק: תפשוט. בעיא דרב אשי: רב אשי כרבנן מוקי לה. והך בעיא דבעי רב אשי לעיל יש שנוי לצרורות או אין שנוי אהא מתניתין בעי לה והכי קבעי היתה מבעטת כו':

8. יט, א

"היתה מבעטת או שהיו צרורות מנתזין מתחת רגליה ושברה את הכלים משלם חצי נזק".

איבעיא להו:

היכי קאמר?

היתה מבעטת והזיקה בביעוטה,

או צרורות כאורחיהו משלם חצי נזק, ורבנן היא.

או דלמא: היתה מבעטת והזיקה בביעוטה, או צרורות מחמת ביעוט - משלם חצי נזק?

הא כי אורחיה משלם נזק שלם, ומני? סומכוס היא.

תא שמע:

מסיפא: "דרסה על הכלי ושברתו ונפל השבר על כלי אחר ושברו,

על הראשון - משלם נזק שלם,

ועל האחרון - חצי נזק".

ואי סומכוס, מי אית ליה חצי נזק?!

וכי תימא: "ראשון" - ראשון להתזה,

ו"שני" - שני להתזה,

ושאני ליה לסומכוס בין כחו לכח כחו.

אלא, הא דבעי רב אשי:

כח כחו לסומכוס ככחו דמי,

או לאו ככחו דמי,

תפשוט ליה דלאו ככחו דמי!

רב אשי כרבנן מוקי לה,

ובעי לה הכי:

"היתה מבעטת והזיקה בביעוטה, או צרורות כאורחיהו - חצי נזק".

הא: מחמת ביעוט - רביע נזק,

ויש שנוי.

או דלמא:

"היתה מבעטת והזיקה בביעוטה, או צרורות מחמת ביעוט - חצי נזק",

ואין שנוי.

תיקו.

9. יט, א

רס"י

היתה מהלכת. בחצר הניזק מלאה צרורות וא"א שלא תהא מנתזת כו':

אורחיה הוא. וכצורות דעלמא הוא ומשלם ח"ינ:

או דלמא השתא מיהא מחמת ביעוט הוא. וא"ת יש שנוי לצרורות לרביע נזק הא רביע נזק משלמת: לישנא אחרינא אורחיה הוא וצרורות נינהו ותולדה דרגל אפילו אייעד בביעוט והתיזיה הא לא משלם אלא חצי נזק דהא בלאו הכי הואי מנתזה או דלמא מחמת ביעוט אתי ואם הועדה בכך משלמת נזק שלם דכיון דמשונה הוא הוי תולדה דקרן מפי המור"ה אבל הראשון עיקר:

בְּעֵי מִינִיָּה רַבִּי אֲבָא בַר מִמְל מְרַבִּי אֲמִי,

וְאָמַרִי לָהּ: מְרַבִּי חַיִּיא בַר אֲבָא:

הִיְתָה מְהֻלְכֶת בְּמִקְוִים שְׂאִי אֶפְשָׁר לָהּ אֶלָּא אִם כֵּן מְנַתְּזָת, וּבְעֵטָה וְהִתִּיזָה וְהִזִּיקָה, מֵהוּ?

כִּינן דְּאִי אֶפְשָׁר לָהּ - אִוְרְחִיהּ הוּא,

אוּ דְלִמָּא הִשְׁתָּא מִיָּהּ מַחְמַת בִּיעוּט קְמִנְתָּה צְרוּרוֹת.

תִּיקוּ.

כ"ז

לקרן מדמינן ליה. הואיל
(ובעיטה) וחייבת ח"נ כי קרן:
או דלמא. כל צורות כי
אורחיהו תולדה דרגל נינהו
ופטור ברה"ר:

10. יט, א

בְּעָא מִיְיָה רַבִּי יִרְמְיָה מֵרַבִּי זִירָא:
הִיתָה מֵהַלְכַת בְּרִשׁוֹת הָרַבִּים,
וּבְעָטָה וְהִתְיַזָּה וְהִזְקָה - מֵהוּ?

לְקָרְן מְדַמִּינָן לִיה - וְחַיִּיבַת,
אוּ דְלָמָא: תּוֹלְדָה דְרַגְלָה הוּא, וּפְטוּרָה?

אָמַר לִיה: מִסְתַּבְרָא תּוֹלְדָה דְרַגְלָה הוּא.

11. יט, א-ב

רש"י

התיזה ברה"ר. כי אורחיה והלכו צרורות ברשות הניזק ושברו כלים:
הנחה יש כאן. בתמיהה כלומר פטור הואיל ועקירה הואי במקום פטור:
והזיקה ברה"ר. חייבת אי אמרת בשלמא צרורות כי אורחיהו לקרן מדמינן להו לחייב ברה"ר כי קרן דהא דמי לקרן דמשלמת חצי נזק כי קרן ואע"ג דקרן משונה הוא וצרורות אורחה הוא הלכך ברשות הרבים חייבת חצי נזק אלא לדידך דאמרת כל צרורות כי אורחיה לרגל מדמינן להו משום דהוי תולדה דרגל ואע"ג דהתם נזק שלם וצרורות חצי נזק אמאי תני ברה"ר חייב:
על הראשון פטור. דרגל הוי ועל האחרון חייב מאי לאו כו':
והא"ר יוחנן. לקמן בהאי פירקין (דף כו):
כי קאמר רבי יוחנן. אין חצי נזק חלוק על חצי נזק דקרן קאמר דכתיב יחצון וחצו תרי זימני לאפוקי ממאן דפריך לקמן ולא תהא קרן ברה"ר חייבת כלום מק"ו אבל חצי נזק דצרורות לעולם פטור ברה"ר:

התיזה ברשות הרבים, והזיקה ברשות היחיד - מהו?

אמר ליה:

עקירה אין כאן, הנחה יש כאן!?

איתיביה:

"היתה מהלכת בדרך והתיזה,

בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים - חייב".

מאי לאו התיזה ברשות הרבים, והזיקה ברשות הרבים.

לא, התיזה ברשות הרבים, והזיקה ברשות היחיד.

והאמרת: עקירה אין כאן הנחה יש כאן!

אמר ליה: הדרי בי.

איתיביה:

"דרסה על הכלי ושברתו,

ונפל השבר על כלי אחר ושברו,

על הראשון - משלם נזק שלם,

ועל האחרון - משלם חצי נזק".

ותני עליה:

"במה דברים אמורים:

ברשות הניזק,

אבל ברשות הרבים: על הראשון - פטורה,

ועל האחרון - חייבת".

מאי לאו: התיזה ברשות הרבים, והזיקה ברשות הרבים!

לא, התיזה - ברשות הרבים,

והזיקה ברשות היחיד.

והאמרת: "עקירה אין כאן הנחה יש כאן!"

אמר ליה:

הדרי בי.

איני?

יט, ב והאמר רבי יוחנן:

אין חצי נזק חלוק לא ברשות היחיד ולא ברשות הרבים,

מאי לאו התיזה ברשות הרבים והזיקה ברשות הרבים!

לא, התיזה ברשות הרבים, והזיקה ברשות היחיד.

והאמרת: "עקירה אין כאן הנחה יש כאן!"

אמר ליה:

הדרי בי.

איבעית אימא:

כי אמר רבי יוחנן:

אקרו.

כ"י

אקילעא. פרק"א שלפני הבית:
כשכשה בזנבה מהו. אורחה
 הוא ופטורה ברה"י או לא:
וכי יאחזנה. בעלה בזנבה וילך
 ודאי פטור ברה"י:
הא אורחה היא. ותולדה דרגל
 היא:
כשכוש יתירא קמבעיא ליה. אי
 אורחיה הוא או לא:

12. יט, ב

יתבי רבי יהודה נשיאה ורבי אושעיא אקילעא דרבי יהודה,
 נפק מילתא מבינייהו:
 כשכשה בזנבה, מהו?

אמר ליה אידך: וכי יאחזנה בזנבה וילך?!

אי ה"י,

קרן נמי נימא: וכי יאחזנה בקרן וילך?!

הכי השתא?!

קרן - לאו אורחיה,

הא - אורחיה.

וכי מאחר דאורחיה מאי מבעיא ליה?

כשכוש יתירא מבעיא ליה.

בעי רב עינא:

כשכשה באמתה - מהו?

מי אמרינן: מידי דהוה אקרן,

קרן - לאו יצרא קתקו"ף לה,

הכא נמי לא שנא.

או דלמא:

קרן פונתו להזיק,

הא - אין פונתה להזיק.

תיקו.

13. יט, ב

כ"י

לא שנו. דחצי נזק ותו לא:
אלא שנקשר מאליו. הדליל
 ברגל התרנגול:
אבל קשרו אדם חייב. הקושר
 נזק שלם דהוי בור ואם נתקל בו
 אדם חייב בנזקו:
נקשר מאליו. דמתניתין:
מאן חייב. לשלומי חצי נזק:
אי בעל הדליל. שאין התרנגול
 שלו:
פושע הוא. וכוליה נזק בעי
 לשלומי שהרי בורו הוא
 שהשליכו לרה"ר:
אלא דאצנעיה. בביתו והוציאו
 תרנגול מבייתו וחייב בעל
 התרנגול:
איש בור ולא שור בור. כי יכרה
 איש בור אמר רחמנא ולא כי
 יכרה שור בור והאי דליל
 תרנגול כרהו:
אלא מתני'. לא מתוקמא אלא
 באדייה אדווי שזרק התרנגול
 הדליל ושיבר בזריקתו כלים
 דהוו צרות ואפילו קשרו אדם
 נמי לא משלם אלא חייב בעל
 התרנגול והקושר פטור שלא
 נתקל אדם בבורו ודרב הונא לא
 מתוקמא אמתני' אלא בעלמא
 אתמר והכי אתמר דליל הפקר
 כו':
נקשר מאליו. בתרנגול ונתקל בו
 אדם פטור דמאן ליחייב דליל
 לית ליה בעלים בעל התרנגול
 נמי איש בור אמר רחמנא ולא
 שור בור:
קשרו אדם חייב. הקושר
 דקנייה בהגבהה ויש לו להאי
 דליל בעלים:
משום מאי מחייב. דהא לאו
 בור מעליא הוא שהרי לא הזיק
 במקום שקשרו שם שהתרנגול
 גררו למקום אחר:
בורו המתנגלגל. דמיייתין ליה
 בפ"ק (ד'ו.) בהצד השוה:

"התרנגולין מועדין להלך בדרךן ולשבר."

היה דליל קשור ברגליו, או שהיה מהדס ומשבר את הכלים - משלם חצי נזק".

אמר רב הונא:

לא שנו אלא: שנקשר מאליו,

אבל קשרו אדם - חייב.

"נקשר מאליו", מאן חייב?

אילימא: בעל הדליל - היכי דמי?

אי דאצנעיה - אנוס הוא!

ואי לא אצנעיה - פושע הוא!

אלא: חייב בעל תרנגול.

מאי שניא כוליה נזק דלא?

דכתב: "מי יפתח איש בור" ⁵⁹ (שמות כא, לג) - ולא שור בור.

חצי נזק נמי: "איש בור" - ולא שור בור!

אלא: מתניתין בדאדייה אדווי.

וכי אתמר דרב הונא בעלמא אתמר.

דליל הפקר -

אמר רב הונא:

נקשר מאליו - פטור,

קשרו אדם - חייב.

משום מאי "חייב"?

אמר רב הונא בר מנחם:

משום בורו המתנגלגל ברגלי אדם וברגלי בהמה.

⁵⁹ מי יפתח איש בור או מי יכרה איש בור ולא יכסנו ונפל שמה שור או חמור

14. יט, ב - כ, א

רס"י

מתני'

כיצד השן מועדת. ומשני לאכול את הראוי לה: **משלמת ח"נ.** דמשונה היא: **אבל ברה"ר פטור.** דבעינן ובער בשדה אחר ואכסות וכלים נמי פטור בגמרא מפרש לה: **מה שנהנית.** לאו תשלומין מעליא נינהו כדמפרש בגמ': **מצדי הרחוב משלמת מה שהזיקה.** כדון קרן תם חצי נזק ומועד נזק שלם ובגמ' מפרש לה:

גמ'

ופרה שאכלה שעורין. שהן מאכל חמור: **וחמור שאכל כרשינין.** שהן מאכל פרה וכן חזיר וכלב ואע"ג דאינן רגילין בכך הואיל ואורחיהו למיכלינהו ע"י הדחק כשהן רעבין ראויין להן קרינן ביה: **כל מידי דלאו אורחיה.** למיכל כל שעה: **ואכלה ע"י הדחק.** כלומר ואורחיה למיכל ע"י הדחק כי הני: **שמיה אכילה.** ואפילו שלא ע"י הדחק: **שונרא דאכל תמרי.** אורחיה למיכלינהו ע"י הדחק אבל כסות וכלים אפילו ע"י הדחק לאו אורחיה למיכלינהו אלא מתכוין להזיק: **ופלסיה.** לעסו לישנא אחרנא פלסיה סדקו ולא שמעתי: **אסלא חצי נזק.** דמשונה הוא וכגון דתפס ניזק דאין דנין דיני קנסות בבבל ופלגא נזקא קנסא: **אורחיה לפלוסי סלא.** כשהוא לועס הפת לועס הסל עמו: **בחיה.** שאין דרכה בפת אפילו ע"י הדחק אבל חמור דרכו בכך:

משנה

כיצד השן מועדת?

לאכול את הראוי לה.
הבהמה מועדת לאכול פירות וירקות.
אכלה נסות או כלים - משלם חצי נזק.
במה דברים אמורים:
ברשות הניזק,
אבל ברשות הרבים - פטור.
אם נהנית - משלמת מה שנהנית.

כיצד משלמת מה שנהנית?

אכלה מתוך הרחבה - משלמת מה שנהנית.
מצדי הרחבה - משלמת מה שהזיקה.
מפתח החנות - משלמת מה שנהנית.
מתוך החנות - משלמת מה שהזיקה.

גמרא

תנו רבנן:

"השן מועדת לאכול את הראוי לה.

כיצד?

בהמה שנכנסה לחצר הניזק, ואכלה אוכליו הראויין לה,

ושתתה משקיו הראויין לה - משלם נזק שלם.

וכן חיה שנכנסה לחצר הניזק, וטרפה בהמה ואכלה בשר - משלם נזק שלם.

ופרה שאכלה שעורין,

וחמור שאכל כרשינין,

וכלב שליקק את השמן,

וחזיר שאכל חתיכה של בשר - משלמין נזק שלם."

אמר רב פפא:

השתא דאמרת: כל מידי דלאו אורחיה ואכלה ליה על ידי הדחק - שמיה אכילה,

האי שונרא דאכל תמרי, וחמרא דאכיל ביניתא - משלם נזק שלם.

ההוא חמרא דאכל נהמא ופלסיה לסלא - חייביה רב יהודה לשלם: נזק שלם - אנהמא,

ואסלא - חצי נזק.

ואמאי?

כינן דאורחיה למיכל נהמא, אורחיה נמי לפלוסי סלא!

אכל והדר פליס.

ופת אורחיה הוא!?

ורמינהו:

"אכלה פת ובשר ותבשיל - משלם חצי נזק",

מאי לאו בבהמה!

לא, בחיה.

חיה, "בשר" אורחיה הוא!

רס"י

דמטוי. צלי אש :
בטביא. צבי אין דרכו בפת
 ובשר :
ובפתורא. שעל השלחן אכלו
 שאין דרכו בכך :
ההוא ברחא. עז :

דמטוי.

ואיבעית אימא:
 בטביא.

ואיבעית אימא:
 לעולם בבהמה, ובפתורא⁶⁰.

כא ההוא פרחא דחזא ליפתא אפומא דדנא.
 סריד סליק, אכלה לליפתא ותבריה לדנא.
 חייביה רבא אליפתא ואדנא - נזק שלם.

מאי טעמא?

כיון דאורחיה למיכל ליפתא, אורחיה נמי לסרוכי ולמסלק.

⁶⁰ ר"ח גורס בפתותא שפרושו פת יכשה ששורים אותה במרק

רש"י

בקופצת. שקפצה ואכלה על
צוארה שאין דרכה בכך ותולדה
דקרן הוא וחייבת חצי נוק
קאמר:

15. כ, א

אמר אילפא:

בהמה ברשות הרבים ופשטה צוארה ואכלה מעל גבי חברתה - חייבת.
מאי טעמא?
גבי חברתה כחצר הניזק דמי.

לימא מסייע ליה:

"היתה קופתו מופשלת לאחוריו, ופשטה צוארה ואכלה ממנו - חייבת".

כדאמר רבא:

בקופצת.

הכא נמי, בקופצת.

והיכא איתמר דרבא?

אהא דאמר רבי אושעיא:

בהמה ברשות הרבים,

הלכה ואכלה - פטורה,

עמדה ואכלה - חייבת.

מאי שנא "הלכה" דאורחיה הוא!?

"עמדה" נמי אורחיה הוא!

אמר רבא:

בקופצת.

16. כ, א

רש"י

כגון דקיימא עמיר ברשות הניזק. ובהמה ברשות הרבים ומגלגלת ואתי מרשות היחיד לרשות הרבים:

מאי. בתר אכילה אזלינן ופטורה או בתר דשקלה ליה אזלינן וחייבת והוא הדין נמי אי בהמה ברשות הניזק ועמיר ברשות הרבים וגילגלתו מרשות הרבים לרשות היחיד אי בתר אכילה אזלינן חייבת ואי בתר דשקלה ליה אזלינן פטורה:

משוי. קס"ד אמתחת מלאה שעורין ואכלה בפנים חייבת:

מאי לאו. כגון שאכלתו כולו והכי קאמר אכלתו בפנים כגון שגלגלה את כולו בפנים חייבת גילגלתו לחוץ פטורה אלמא בתר אכילה אזלינן:

אימא אכלה על מה שבחוץ פטורה. על מה שהיה מונח מתחילה בחוץ פטורה ועל המונח בתחילה בפנים חייבת דבתר דשקלה ליה אזלינן בין היא בפנים בין היא בחוץ:

ואיבעית אימא. לעולם כדקתני אכלתו בפנים חייבת על כולו אכלתו בחוץ פטורה על כולו ולא תפשוט דגלגול מלתא הוא דכי א"ר חייא בפתילה דאספסתא משוי של שחת שעליו ארוכין וראשו אחד בפנים וראשו אחד בחוץ דכיון דהאי רישא כי גריר ליה אזיל אידך בתריה כמאן דמנח כולו בחד דוכתא דמי הלכך אזלינן בתר בהמה כי קמיבעיא לן כגון שעורין דכוליה גרעין קאי בפנים או בחוץ וכי אכלה האי לא אזיל האי בתריה אי לא מגלגלה ליה: **פתילה.** על שם דארוך הוא קרי ליה פתילה:

בְּעֵי רַבִּי זִירָא:

מִתְגַּלְגֵּל מֵהוּ?

הֵיכִי דְּמִי?

כְּגוֹן דְּקֵיִמָּא עֲמִיר בְּרִשׁוֹת הַיְחִיד, וְקָא מִתְגַּלְגֵּל וְאֵתִי מִרִשׁוֹת הַיְחִיד לְרִשׁוֹת הָרַבִּים - מָאִי?

תָּא שְׁמַע:

דְּתַנִּי רַבִּי חֵיִיא:

"מִשׁוּי מְקַצְתּוּ בְּפָנִים וּמְקַצְתּוּ בְּחוּץ,

אֲכָלָה בְּפָנִים - חַיִּיבָת,

אֲכָלָה בְּחוּץ - פְּטוּרָה".

מָאִי לָאוּ מִתְגַּלְגֵּל וְאֵתִי.

לֹא, אֵימָא: אֲכָלָה, עַל מַה שֶּׁבְּפָנִים חַיִּיבָת, עַל מַה שֶּׁבְּחוּץ פְּטוּרָה.

אֵיבְעִית אֵימָא:

כִּי קָאָמַר רַבִּי חֵיִיא, בְּפִתִּילָה דְּאִסְפְּסִתָּא.

17. כ, א

רפ"י

אכולהו. הא דקתני מתניתין
 ברה"ר פטורה אכולהו קאי
 ואפילו אכסות וכלים דשינוי
 הוה ותולדה דקרן:
כל המשנה. כגון זה שהניח
 כסותו וכליו ברה"ר:
ובא אחר ושינה בו. כגון זו
 שאכלתו:
בעטה מהלכת ברבוצה פטורה.
 ואף על גב דברה"ר חייבת הכא
 פטורה דכל המשנה כגון זו
 שרבצה ברה"ר ובא אחר כו':
מתפחי. עומדין לפוש:
בהמה לאו אורחה. לרבוץ:

"אָבְלָה כְּסוּת אוֹ בָלִים - מְשַׁלֵּם חֲצֵי נֹזֶק.
 בְּמֵה דְבָרִים אֲמוּרִים:
 בְּרִשׁוֹת הַנִּיזָק,
 אָבַל בְּרִשׁוֹת הָרִבִּים - פְּטוּר.
 אִם נִהְיִית - מְשַׁלְּמֵת מֵה שְׁנֵהְיִית."

אֲהֵיִיא?

אָמַר רַב:
 אֲכֹלְהוּ.

מאי טעמא? כל המשנה, ובא אחר ושינה בו - פטור.

ושמואל אמר:
 לא שנו אלא: פירות וירקות,
 אבל כסות וכלים - חייבת.

וכן אמר ריש לקיש:
 אכולהו.

ואזדא ריש לקיש לטעמיה,
 דאמר ריש לקיש:
 שתי פרות ברשות הרבים,
 אחת רבוצה, ואחת מהלקת,
 בעטה מהלקת ברבוצה - פטורה,
 רבוצה במהלקת - חייבת.

ורבי יוחנן אמר:
 לא שנו אלא: פירות וירקות,
 אבל כסות וכלים - חייבת.

לימא רבי יוחנן לית ליה דריש לקיש אפילו בשתי פרות?

לא, לעולם אית ליה,
 כסות - עבדי אינשי דמנחי גלימי ומתפחי,
 אבל בהמה - לאו אורחה.

18. כ, א

רס"י

דמי עמיר. שאם אכלה שעורין כדי שביעתה אינו משלם לו אלא דמים שהיה צריך ליתן בקשין ובתבן להאכילה דאמר ליה אי אפשר להאכילה שעורין אלא קשין ותבן:

דמי שעורין בזול. כפי שהיה צריך ליקח שעורין למאכלה אם היה רוצה להאכילה שעורין ולא יתן לו כשער שבשוק דלמא איהו לא מאכיל לה שעורין אלא בזול יתן כדאמרינן בפרק מי שמת (ב"ב קמו:) וכל זוזא חשיב בארבע דנקי דהיינו שני שלישי הדמים:

אע"פ שאינו רגיל. להאכילה שעורין אלא עמיר משלם לו דמי שעורין כפי מה שאדם אחר רגיל ליתן לבהמתו קב או קביים: **לפיכך.** כיון דמשערינן בדבר הראוי לה:

אכלה חטים או כל דבר הרע לה. דלא נהנית פטורה ברשות הרבים:

"ואם נהנית - משלמת מה שנהנית".

וכמה?

רבה אומר:

דמי עמיר.

רבא אומר:

דמי שעורים בזול.

תנאי פוותיה דרבה,

תנאי פוותיה דרבא.

"תנאי פוותיה דרבה":

"דבי שמעון בן יוחי אומר:

אין משלמת אלא דמי עמיר בלבד".

תנאי פוותיה דרבא:

"אם נהנית משלמת מה שנהנית,

פיצד?

אכלה קב או קביים אין אומרים תשלם דמיהו,

אלא אומדין כמה, אדם רוצה להאכיל לבהמתו דבר הראוי לה, אף על פי שאינו רגיל.

לפיכך, אכלה חטין, או דבר הרע לה - פטורה".

19. כ, א - כא, א

רס"י

בתחומא. לא היית קרוב אצלנו שתוכל לבא. ל"א בתחומא בבית המדרש. ראשון שמעתי: ה"ג אי נימא בחצר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר זה לא נהנה וזה לא חסר. דלא עביד למיגר זה שדר באותה חצר אינו עשוי לשכור חצרות לפי שמצויין לו בתים להשאל או יש לו בית אחר: **זה לא נהנה.** דהא שכיחי ליה בתים בחנם: **וזה לא חסר.** דהא לא קיימא לאגרא ופשיטא דפטור: **זה נהנה.** שהרי היה לו לשכור בית אחר: **וזה חסר.** דחצרו קיימא להשכיר והוה מוגר לאחריני: **דלא קיימא לאגרא וגברא דעביד למיגר.** דהוה ליה זה נהנה וזה לא חסר: **מאי חסרתין.** הא בלאו הכי לא מוגרת: **הא איתהנית.** דאי לאו חצר דידי הות אוגר אחריני: **לכי תשמש לי.** כשתשמשני שימוש אחד אומר לך: **כרך ליה סודא.** קיפל לו סודר שלו: **משלמת מה שנהנית.** אלמא בתר הנאה אזלינן: **גברא דמריה סייעיה.** רמי בר חמא: **דאע"ג דלא דמיא.** ההיא בעיא למתניתין: **קיבלה.** רב חסדא מיניה ולא אותביה מידי: **מפקר להו.** ולא חיסר מידי דהא סופן לאיבוד: **משלש רוחותיו.** שהיה לו לראובן שלש שדות אצל שדה שמעון משלש רוחותיו: **וגדר.** ראובן את הראשונה סמוך לשדה שמעון לבד מחיצות חיצונות שהיו לו בינו לשאר הבקעות: ואת השניה והשלישית כזה: **אין מחייבין אותו.** אין מחייבין את שמעון כלום דמאי אהני ליה הרי שדהו פתוחה מצד רביעית:

"ואם נהנית - משלמת מה שנהנית".

אמר ליה רב חסדא לרמי בר חמא: לא הוית גבן באורתא בתחומא, דאיבעיא לן מילי מעלייתא.

אמר: מאי מילי מעלייתא?

אמר ליה:

הדר בחצר חבירו שלא מדעתו, צריך להעלות לו שכר או אין צריך?

הכי דמי?

אילימא: בחצר דלא קיימא לאגרא, וגברא דלא עביד למיגר - זה לא נהנה וזה לא חסר!

אלא: בחצר דקיימא לאגרא,

וגברא דעביד למיגר - זה נהנה, וזה חסר!

לא צריכא בחצר דלא קיימא לאגרא, וגברא דעביד למיגר - מאי?

מצי אמר ליה: מאי חסרתין?

או דלמא מצי אמר:

כב, הא איתהנית!

אמר ליה:

מתניתין היא.

הי מתניתין?

אמר ליה:

לכי תשמש לי.

שקל סודריה כרך ליה.

אמר ליה:

"אם נהנית משלמת מה שנהנית".

אמר רבא:

כמה לא חלי ולא מרגיש גברא דמריה סייעיה.

דאף על גב דלא דמי למתניתין קבלה מיניה.

האי - זה נהנה וזה חסר,

והאי - זה נהנה וזה לא חסר הוא!

ורמי בר חמא?

סתם פירות ברשות הרבים - אפקורי מפקר להו.

תנו:

"המקיף חבירו משלש רוחותיו,

וגדר את הראשונה, ואת השנייה, ואת השלישית - אין מחייבין אותו" (בבא בתרא ד:).

רס"י

הא רביעית - מחייבין אותו.
שמע מינה: זה נהנה וזה לא חסר - חייב.

שאני התם דאמר ליה: את גרמת לי הקיפא יתירא.

זה נהנה. שמעון:
וזה לא חסר. ראובן שהרי יש לו לגדור שדהו:

תא שמע:

"אמר רבי יוסי:

הקיפא יתירא. דאי לאו שדה של שמעון בין שדותיו הוי סגי ליה במחיצות חיזונות והווי כל שדותיו גדורים והלכך חסר הוא בשבילו:

אם עמד ניקף וגדר את הרביעית - מגלגליו עליו את הכל".

אם עמד ניקף וגדר את הרביעית. גלי אדעתיה דניחא ליה בהקיפו של ראובן ומגלגלים עליו את הכל לתת את חלקו בגי מחיצות פנימיות של ראובן:

טעמא דגדר ניקף,

הא מקיף - פטור.

שמע מינה: זה נהנה וזה לא חסר - פטור!

הא מקיף. הא אם קנה מקיף עוד שדה רביעית אצל שמעון וגדרה פטור שמעון:

שאני התם,

דאמר ליה: לדידי סגי לי בנטירא בר זוזא.

לדידי סגי לי בנטירא בר זוזא. לא היה יכולת בידי לגדור גדר של אבנים וסגי לי בגדר קוצים בר זוזא להבדיל ביני ובינד:

תא שמע:

"הבית והעלייה של שנים, שנפלו,

אמר בעל העלייה לבעל הבית לבנות, והוא אינו רוצה,

הרי בעל העלייה בונה בית ויושב בה, עד שיתן לו יציאותיו" (בבא מציעא קיז.).

הבית והעלייה. בית של זה והעלייה שעל גבה הויא של אחר:

"יציאותיו" הוא דמחייב ליה בעל הבית,

הא 'שכרו' - לא.

שמע מינה: "זה נהנה וזה לא חסר - פטור!"

יציאותיו. מה שהוציא על הבית אלמא מדיהיב ליה כל יציאותיו ואינו מנכה לו שכר מה שעמד בבית אלמא זה נהנה שהיה לו לשכור אחרת וזה לא חסר דבלאו הכי לא בעי איהו למבנייה פטור הנהנה:

שאני התם דביתא לעלייה משתעבד.

תא שמע:

"רבי יהודה אומר:

דבית לעלייה משתעבד. שעל הבית לסבול העלייה הלכך הדין עם זה לדור בו:

אף זה הדר בחצר חבירו שלא מדעתו - צריך להעלות לו שכר."

רבי יהודה אומר כו'. אתנא קמא פליג דבעל העלייה צריך להעלות שכר לבעל הבית:

שמע מינה: זה נהנה וזה לא חסר - חייב!

שחרוריתא דאשיתא. שמשחיר לו הכתלים הלכך חסר הוא אבל בית ישן לא:

שאני התם, משום שחרוריתא דאשיתא.

שלחיה בי רבי אמי. להא בעיא דלעיל זה נהנה וזה לא חסר מהו:

שלחיה בי רבי אמי,

אמר: וכי מה עשה לו ומה חסרו, ומה הזיקו?

מה חסרו. זה עמד בבית דלא קיימא לאגרא:

רבי חייא בר אבא אמר:

נתיישב בדבר. נעייך בה:
לאו בפירוש אתמר. לאו בהדיא שמעה רבי אבהו מיניה דר' יוחנן:

נתיישב בדבר.

נטל אבן או קורה. מפרש במסכת מעילה דבגזבר עסקינן:
לא מעל. דמעיקרא נמי ברשותיה הוי כי השתא ולא שינוי הוא:

הדר שלחיה קמיה דרבי חייא בר אבא.

אמר: כוליה האי שלחו לי ואזלי, אילו אשכחי בה טעמא לא שלחנא להו?!

אתמר:

רב פהנא אמר רבי יוחנן:

אינו צריך להעלות לו שכר.

רבי אבהו אמר רבי יוחנן:

צריך להעלות לו שכר.

אמר רב פפא:

הא דרבי אבהו לאו בפירוש אתמר אלא מפללא אתמר.

דתנן:

נטל אבן או קורה של הקדש - הרי זה לא מעל.

רפ"י

נתנה לחבירו. קנייה חבירו דגובר יש לו רשות ליתן וזה שהוציאו לחולין מעל: **בנאה**. גובר בתוך ביתו לא מעל כו':
זהו שהניחה ע"פ ארובה. ולא קבעה בבנין דלא הוי שינוי הלכך לא מעל עד שידור תחתיה:
זאת אומרת. מדקתני דכי דר תחתיה חייב ואע"ג דשלא מדעת הקדש עבד: בהקדש ליכא למימר שלא מדעת דדעת שכינה איכא הלכך כהדיוט מדעת דמי:
אין צריך להעלות לו שכר. ועוד אמר אבא מרי דהשוכר בית מראובן כו' ונמצאת בית של שמעון והוא שכרה מראובן מעלה שכר לשמעון:
תיתי. בתמיה כלומר תרתי מילי קאמר דסתרון אהדדי דהאי דשכר בית שמעון מראובן הוה ליה דר בחצר שמעון שלא מדעת שמעון וקאמר צריך להעלות לו שכר ורישא קאמר אין צריך:
הא דקיימא לאגרא. מעלה שכר לשמעון דהוה ליה זה נהנה וזה חסר:
הדר בחצר חבירו. דלא קיימא לאגרא שלא מדעת אין צריך להעלות שכר:

נתנה לחבירו - הוא מעל,
 וחבירו לא מעל.
 בנאה לתוך ביתו - הרי זה לא מעל, עד שידור תחתיה שוה פרוטה.
 ואמר שמואל:
 והוא שהניחה על פי ארובה.
 ויתיב רבי אבהו קמיה דרבי יוחנן וקאמר משמיה דשמואל:
 זאת אומרת: הדר בחצר חבירו שלא מדעתו - צריך להעלות לו שכר.
 ושתק ליה.
 איהו סבר: מדשתיק - מודה ליה.
 ולא היא, אשגוחי לא אשגח ביה כדרבה,
 דאמר רבה:
כא,א הקדש שלא מדעת - אפיהדיט מדעת דמי.

שלח ליה רבי אבא בר זבדא למרי בר מר:
 בעי מיניה מרב הונא:
 הדר בחצר חבירו שלא מדעתו - צריך להעלות לו שכר, או לא?
 אדהכי נח נפשיה דרב הונא.

אמר ליה רבה בר רב הונא:
 הכי אמר אבא מרי משמיה דרב:
 אינו צריך להעלות לו שכר.
 והשוכר בית מראובן - מעלה שכר לשמעון.

שמעון מאי עבדתיה?

הכי קאמר:
 נמצא הבית של שמעון - מעלה לו שכר.

תרתיה?!

הא - דקיימא לאגרא,
 הא - דלא קיימא לאגרא.

אתמר נמי:
 אמר רבי חייא בר אבין אמר רב, ואמרי לה אמר רבי חייא בר אבין אמר רב הונא:
 הדר בחצר חבירו שלא מדעתו - אינו צריך להעלות לו שכר,
 והשוכר בית מבני העיר - מעלה שכר לבעלים.

"בעלים" מאי עבדתיהו?

הכי קאמר:
 נמצאו לו בעלים - מעלין להן שכר.

תרתיה?!

הא - דקיימא לאגרא,
 הא - דלא קיימא לאגרא.

אמר רב סחורה אמר רב הונא אמר רב:
 הדר בחצר חבירו שלא מדעתו - אין צריך להעלות לו שכר,

רס"י

שנאמר ושאיה יוכת שער. שד ששמו שאיה מכתת שער בית שאין בני אדם דרין בו והלכך זה שעמד בו ההנהו. לישנא אחרינא בית שהוא שאוי ויחיד מאין אדם יוכת שער מזיקין מכתתין אותו:

ביתא מיתבא יתיב. בית שהוא מיושב בדירת בני אדם יתיב ישובו קיים לפי שהדרין בתוכו רואין מה שהוא צריך ומתקנין אותו:

דקמשתמש בו. בעל הבית בציבי ותיבנא שהיו עציו ותבנו בתוכו וזה הלך ודר בו משום שאיה ליכא הואיל ומשתמשין בו משום ביתא מיתבא איכא דאין זה ישוב וזה שדר בו יפה עשה וההנהו:

אקילקלתא. אשפה דמתרגמינן אקילקלתא מאשפות ירים אביון (תהלים קיג):

קרמנאי. שם אומה. ל"א קדמונאי קדמונים היו יושבין בו ומעלים שכר ליתומים והוה ליה קיימא לאגרא:

משום שנאמר: **"ושאיה יוכת שער"**⁶¹ (ישעיה כד, יב).

אמר מר בר רב אשי:
לדידי חזי ליה, ומנגח כי תזרא.

רב יוסף אמר:
ביתא מיתבא יתיב.

מאי בינייהו?

איכא בינייהו: דקא משתמש ביה בציבי ותיבנא.

ההוא גברא דבנה אפדנא אקילקלתא דיתמי.
אגביה רב נחמן לאפדניה מיניה.

לימא קסבר רב נחמן: הדר בחצר חבירו שלא מדעתו - צריך להעלות לו שכר?

ההוא מעיקרא קרמנאי הוה דיירי ביה, ויהבי להו ליתמי דבר מועט.

אמר ליה: זיל פייסינהו ליתמי, ולא אשגח,
אגביה רב נחמן לאפדניה מיניה.

⁶¹ נשאר בעיר שמה ושאיה יפת שער

20. כא, א-ב

רס"י

אמר רב ובמחזרת. ראשה מרחבה לצידה של רחבה ואכלה פירות קתני מתניתין דמשלמת מה שהזיקה אע"ג דכולה קיימא ברחבה:

פטורה. הואיל וגוף הבהמה קאי ברחבה דאורחה הוא להחזיר ראשה ושן ברה"ר היא: **וקמה בצידי רחבה.** שאין דרך שוורים ללכת שם הלכך לאו כר"ה דמי:

באפי נפשה. לאו אמתניתין: **מחזרת.** שהחזירה ראשה ואכלה בצידי רחבה:

פשיטא במחזרת. דהא פתח חנות בתוך הרחבה ליכא ולא משכחת לה אלא במחזרת וקתני מה שנהנית כו':

דקיימא. חנות בקרן זווית כגון מבוי קטן הכלה במבוי גדול וקיימא חנות בראש מבוי קטן ומשוך קצת כלפי פנים וכשנכנסה בהמה ממבוי גדול לקטן פגעה בפירות מיד דרך הלוכה דלאו מחזרת היא:

כ"ע לא פליגי דחייב. דלא היה לה להחזיר ראשה לצדי רחבה: **במקצה מקום.** שכנס לתוך שלו ובנה והניח מקרקעו לרה"ר ושטח שם פירות ונכנסה שם בהמה דרך הלוכה ואכלתן:

לימא. רב ושמואל בחופר בור ברשותו והפקיר רשותו ולא הפקיר בורו קמפלגי ובפלוגתא דרבי ישמעאל ור"ע דפליגי בה לקמן בפרק שור שנגח את הפרה (דף מט:). דרב סבר חייב ומשום הכי פטורה הך בהמה דזה ששטח שם פירותיו הוה ליה כמו בור שאם הוחלקה בהן בהמה חייב שהרי הפקיר רשותו הלכך לא היה לו לעשות כן וקיי"ל בהמניח את הכד (לקמן דף ל.) כל המקלקליון ברשות הרבים שהזיקו חייבין לשלם וכל המחזיק בהן זכה:

"ביצד משלמת מה שנהנית? אכלה מתוך הרחבה - משלמת מה שנהנית. מצדי הרחבה - משלמת מה שהזיקה. מפתח החנות - משלמת מה שנהנית. מתוך החנות - משלמת מה שהזיקה."

אמר רב:
במחזרת.

ושמואל אמר:
אפילו מחזרת נמי פטור.

ולשמואל היכי משפחת לה דמחייב?

כגון דשבקתה לרחבה, ואזלה וקמה בצידי רחבה.

ואיכא דמתני להא שמעתא באפי נפשה:

מחזרת

רב אמר:

חייבת.

ושמואל אמר:

פטורה.

ולשמואל, "משלמת מה שהזיקה" היכי משפחת לה?

כגון דשבקה לרחבה וקמה ואזלה בצידי רחבה.

מתיב רב נחמן בר יצחק:

"מפתח החנות משלמת מה שנהנית,"

היכי משפחת לה?

פשיטא במחזרת, וקאמר (מר): "מה שנהנית,"

"מה שנהנית" - אין,

מה שהזיקה - לא!

הוא מוטיב לה והוא מפרק לה:

דקיימא בקרן זווית.

איכא דאמרי:

מחזרת - כולי עלמא לא פליגי דחייבת.

כי פליגי במקצה מקום מרשותו לרשות הרבים.

והכי אתמר:

אמר רב:

לא שנו אלא מחזרת,

אבל מקצה מקום מרשותו לרשות הרבים - פטורה.

ושמואל אמר:

אפילו מקצה מקום מרשותו לרשות הרבים - חייבת.

לימא בבור ברשותו קמפלגי:

רב דאמר פטור, קסבר: בור ברשותו - חייב.

ושמואל דאמר חייב, קסבר: בור ברשותו - פטור.

אמר לך רב:

לעולם אימא לך:

בשלמא בור ברשותו - פטור, כא,ב

ושאני הכא דאמר: לאו כל כמינה דמקרבת להו, פירותה לרשות הרבים ומחייבת להו לתוראי.

ושמואל אמר: בשלמא בור ברשותו חייב,

דבשלמא בור, איכא למימר לאו אדעתיה,

אלא פירות מי איכא למימר לאו אדעתיה?

הא חזי להו!

לימא מחזרת תנאי היא,

דתנאי:

"אבלה: מתוך הרחבה - משלמת מה שנהנית,

מצידי הרחבה - משלמת מה שהזיקה,

דברי רבי מאיר ורבי יהודה.

רבי יוסי ורבי אלעזר אומרים:

אין דרבה לאכול אלא להלך."

רבי יוסי היינו תנא קמא!

אלא מחזרת איכא בינייהו.

תנא קמא סבר: מחזרת נמי משלם מה שנהנית,

ורבי יוסי סבר: משלמת מה שהזיקה.

לא, דכולי עלמא 'מחזרת' - אי קרב,

אי כשמואל.

והכא ב'בער בשדה אחר' (שמות כב, ד) קא מיפלגי:

מר סבר: "ובער בשדה אחר" - ולא ברשות הרבים.

ומר סבר: "ובער בשדה אחר" - ולא ברשות המזיק.

"ברשות המזיק"!!

לימא: פירך ברשותי מאי בעי!!

אלא דאילפא ורבי אושעיא איכא בינייהו.

רס"י

ושמואל סבר פטור. הלכך

בהמה שאכלתן חייבת שהרי

ברשות עשה ורשות הרבים נמי

לא הוי שאין זה דרך הילוכה:

בעלמא בור ברשותו פטור. דלא

חייבה תורה אלא על בור

ברה"ר וכדיליף רבי ישמעאל

טעמיה התם:

בעלמא בור ברשותו חייב.

הואיל והפקירו והכא מ"ט

בהמה שאכלתן חייבת:

דבשלמא בור איכא למימר לאו

אדעתיה. דשור לנטורי נפשיה

מבור וכיון דברשות נכנס דהא

הפקיר רשותו חייב בעל הבור

אבל פירות כו':

הא קא חזי להו. ואפילו

הוחלקה בהן פטור ואע"ג דכל

תקלה בור הוא הנ"מ ברה"ר

דאין לו רשות לתת שם תקלה:

ר' יוסי היינו ת"ק. דקס"ד

דלאו אתוך הרחבה קאי רבי

יוסי דלבעי לחיוביה דהא כתיב

ובער בשדה אחר ולא ברה"ר

אלא אצידי רחבה קאי דאין

דרכה לאכול אלא להלך וזו

שאכלה חייבת הלכך היינו

ת"ק:

מחזרת איכא בינייהו. דשמעינן

לר"מ דאמר בצידי הרחבה

משלמת מה שהזיקה וכגון

דאזלה וקמה בצידי רחבה אבל

מחזרת לא וקאמר רבי יוסי אין

דרכה להחזיר ראשה ולאכול

אלא להלך וזו שהחזירה ואכלה

חייבת:

והכא בבער בשדה אחר פליגי.

ואתוך הרחבה נמי מחייב ליה

רבי יוסי:

ולא ברשות המזיק. שאם

הכניס פירותיו לחצר בעל הבית

שלא ברשות ואכלתן בהמתו של

בעל הבית פטור:

לימא ליה מאי בעית ברשותאי.

וקרא למה לי:

דאילפא ורבי אושעיא. דאמר

אילפא לעיל בהמה שפשטה

צוארה ואכלה מעל גבי חבירתה

חייבת ודר' אושעיא דאמר

בהמה הקופצת ואכלה מתוך

הקופה חייבת:

איכא בינייהו. ר"מ סבר מתוך

הרחבה לעולם פטור אלא לפי

מה שנהנית ואפילו בדאילפא

ור' אושעיא ואתא רבי יוסי

למימר אין דרכה לפשוט צוארה

על חבירתה ואין דרכה לקפוץ

מדרך ולאכול אלא להלך ואית

ליה דאילפא ודרבי אושעיא:

21. כא, ב

רש"י

מתני'

מפני שהן מועדין. לקפוץ
וברשות הניזק קאמר דתולדה
דרגל היא:
על החררה משלם נזק שלם.
דהוי שן ברשות הניזק:
ועל הגדיש חצי נזק. מפרש
בגמ':

גמ'

תחלתו בפשיעה. דאיבעי
לאסוקי אדעתיה דלמא קפצי
דהא אורחיהו לקפוץ:
וסופו באונס. דהא נפלו ונפילה
לא הוה ליה לאסוקי אדעתיה:
הניחא למ"ד כו'. אמוראי פליגי
בה בפרק [המפקיד] (בי"מ ד'
מב.):
דמקרבי כלים לגבי כותל. טובא
דליכא תחלתו בפשיעה דאי הוה
קפצי לברא ממאני הוה קפצי וכי
נפול להדי כותל ואיתביר מנא
אנוס הוא:
שאפילו נפלו חייבין. ואפילו
למ"ד תחלתו בפשיעה וסופו
באונס פטור:
משכחת לה בכותל רעוע.
שמעקה הגג רעוע דאפילו לגבי
נפילה הוי פשיעה:
דאיבעי ליה לאסוקי. בתמיה:
לא נפל ארחי ונפול אינהו כו'.
כלומר כיון דסוף סוף לא נפל
ארחי אין סופו בפשיעה:
בכותל צר. שמעקה הגג צר
ודחוק וכי הניחם בראש הגג
הוה ליה לאסוקי אדעתיה
דקפצי אמעקה כדרכן (ומן
המעקה שהוא צר נפלי) לישנא
אחרונא צר משופע:

משנה

הכלב והגדי שקפצו מראש הגג ושברו את הכלים - משלם נזק שלם,
מפני שהן מועדין.

הכלב שנטל חררה, והלך לגדיש, אבל החררה והדליק הגדיש:
על החררה - משלם נזק שלם,
ועל הגדיש - משלם חצי נזק.

גמרא

טעמא ד"קפצו",
הא נפלו - פטור.
אלמא קסבר: תחלתו בפשיעה וסופו באונס - פטור.

תניא נמי הכי:

"הכלב והגדי שקפצו מראש הגג ושברו את הכלים - משלם נזק שלם.
נפלו - פטורין".

הניחא למאן דאמר: "תחלתו בפשיעה וסופו באונס - פטור".
אלא למאן דאמר: "חייב" - מאי איכא למימר?

קגון דמקרבי כלים לגבי כותל,
דכי קפצי בקפיצה לא נפלי עליהו,
ואפילו תחלתו בפשיעה ליכא.

אמר רב זביד משמיה דרבא:
פעמים שאפילו נפלו נמי - חייב,
משכחת לה בכותל רעוע.

מאי ניהו דאבעי ליה לאסוקי דעתא דנפיל ארחי?
סוף סוף לא נפל ארחי, ונפול אינהו, "תחלתו בפשיעה וסופו באונס" הוא!

לא צריכא, בכותל צר.

22. כא, ב - כב, א

רש"י

מלמטה למעלה פטורין. מנוק
 שלם וחייב בחצי נזק דמשונין
 הן:
 אדם ותרנגול כו'. אדם אי נמי
 לאו אורחיה לקפוץ מלמטה
 למעלה חייב דאין באדם צד
 תמות אלא בבהמה ותרנגול
 דרכו לדלג אפילו מלמטה
 למעלה:

בזקירא. קפיצה:
 סריכא. שנועץ צפרניו בכותל
 שאין דרכו בכך ומשונים הן:

תנו רבנן:

"הפלב והגדי שדלגו ממטה למעלה - פטורין.
 מלמעלה למטה - חייבין,
 אדם ותרנגול שדלגו,
 בין מלמעלה למטה, בין מלמטה למעלה - חייבין".

כב, א והתניא:

"הפלב והגדי שדילגו,
 בין מלמעלה למטה, בין מלמטה למעלה - פטורין!"

תרגמא רב פפא:

דאפיד מיפד.

פלכא בזקירא,

וגדיא בסריכא.

אי ה'י,

אמאי "פטורין"?

פטור - מנוק שלם,

וחייבין - בחצי נזק.

רס"י

23. כב, א - כג, א

"הכלב שנטל חררה, והלך לגדיש, אכל החררה והדליק הגדיש:
על החררה - משלם נזק שלם,
ועל הגדיש - משלם חצי נזק".

אתמר:

רבי יוחנן אמר:

אש - משום חציו.

וריש לקיש אמר:

אש משום ממונו.

וריש לקיש מאי טעמא לא אמר רבי יוחנן?

אמר לך: חציו מכוח קאזלי.

האי לא מכוח קאזיל.

ורבי יוחנן מאי טעמא לא אמר ריש לקיש?

אמר לך:

ממונא - אית ביה ממשא,

הא - לית ביה ממשא.

תנן:

"הכלב שנטל חררה [והלך לגדיש, אכל החררה והדליק הגדיש:
על החררה - משלם נזק שלם,
ועל הגדיש - משלם חצי נזק]."

בשלקמא למאן דאמר: "אש משום חציו" חציו דכלב הוא,

אלא למאן דאמר: "אש משום ממונו" האי אש לאו ממונו דבעל כלב הוא!?

אמר לך ריש לקיש:

הכא במאי עסקינן: דאדייה אדויי,

דעל חררה - משלם נזק שלם,

ועל מקום גחלת - משלם חצי נזק,

ועל הגדיש כולה - פטור.

ורבי יוחנן?

דאנחה אנוחי,

על חררה, ועל מקום גחלת - משלם נזק שלם,

ועל הגדיש - משלם חצי נזק.

תא שמע:

"גמל טעון פשתן ועבר ברשות הרבים,

נכנסה פשתנו לתוך החנות ודלקו בנרו של חנווני והדליק את הבירה - בעל גמל חייב.

הניח חנווני נרו מפחוץ - חנווני חייב.

רבי יהודה אומר:

בנר חנוכה - פטור" (בבא קמא סב.).

בשלקמא למאן דאמר: "אש משום חציו" - חציו גמל הוא.

אלא למאן דאמר: "משום ממונו" - האי אש לאו ממונא דבעל גמל הוא!?

אמר לך ריש לקיש:

הכא במאי עסקינן: במסכסת כל הבירה כולה.

אש. השולח את הבערה:

משום חציו. חייבו הכתוב

דאיהו קעביד דהוי כוורק חץ:

משום ממונו. כשורו ובורו

שהזיקו וקס"ד דאיכא בינייהו

כגון שהדליק בגחלת שאינו שלו

דלרבי יוחנן חייב דחציו הן

ולר"ל פטור דלאו ממונו הוא:

האי לאו מכחו. דאש מאליה

הולכת ודולקת למרחוק:

הא לית ביה ממשא. דשלהבת

היא המזקת דאין לה ממש

הלכך כי חייביה רחמנא משום

חציו הוא דחייביה:

חציו דכלב הן. דהוה ליה

צרורות הלכך משלם ח"נ ואדם

המדליק משי"ה חייב נ"ש שאין

דין צרורות באדם:

לאו ממונו דבעל כלב הוא. אלא

דבעל חררה:

דאדייה אדויי. שזרקו:

ועל מקום גחלת. מקום שנפלה

גחלת שם:

משלם חצי נזק. דצרורות הן

והכלב עשאן. לישנא אחרינא

דמשונה הוא:

ועל גדיש כוליה פטור. דאש

משום ממונו והאי לאו ממונו

הוא וצרורות ליכא למימר דהא

ממקום גחלת ואילך דלקה אש

מאליו ומשום הכי אוקמה

בדאדייה אדויי דאי אנחה עם

החררה כי אורחיה לא מצי

למיתני ח"נ אמיד דאמקום

גחלת חייב נזק שלם דאורחיה

הוא ליטול חררה עם הגחלת:

ור' יוחנן. דאמר אש משום

חציו מוקים לה בדאנחה כי

אורחיה דעל חררה נ"ש דשן

היא ואמקום גחלת נ"ש

דאורחיה היא ובידים עבד:

ואגדיש כוליה ח"נ. דחציו

דכלב הוא והיינו צרורות:

בירה. בית גדול:

בנר חנוכה פטור. שמצוה

להניחה ברה"ר לפרסומי ניסא:

לאו ממונו דבעל גמל הוא. אלא

דחנווני:

במסכסת את כל הבירה.

שהגמל עובר בפני כל הבירה

ומסכסכו דהא ודאי הוי כולו

כמקום גחלת אבל בעלמא

שהאש הולכת מאליה לאו חציו

הן:

מסכסת. מדלקת:

רש"י

בשעמדה. עמד הגמל במקומו וסכסך את כל הבירה שהיתה חבילתו גדולה כנגד כל הבירה והגמרא לא שבק לאסוקי למילתיה ופרכיה:

כל שכן. שהיה לו למהר ולנהגה שלא תסכסך:

בעמדה להטיל מימיה. דאנוס הוא וסכסכה:

לאפוישי. גמליה בטעינה עד שתכנס לתוך החנות:

והיה גדי כפות לו. לגדיש:

ועבד סמוך לו. לגדיש:

ונשרף עמו חייב. אגדי ואגדיש לפי שאין לו דין מיתה בשביל העבד שהיה לו לברוח:

עבד כפות לו וגדי סמוך לו ונשרפו עמו פטור. אגדי ואגדיש

דקם ליה בדרכה מיניה שההורג העבד נהרג דכתיב נקם ינקם (שמות כא) והאי דנקט גדי

משום דמוקמינן לקמן בגדי דחד ועבד דחד דבגדיש ועבד

ליכא לאוקמי הכי דאורחא דמלתא לשדורי איניש עבדיה

לשמור גדישו ואידי דנקט גבי עבד כפות וסמוך נקט גבי גדי

כפות וסמוך ואע"ג דבגדי אין לומר היה לו לברוח שהרי אין

בו דעת ואם אינו כפות וסמוך נמי חייב כדאמרינן בשילהי

פרקין (דף כז.) שורו כממונו:

אם קטל תוריה עבדא ה"נ דלא ליחייב. ממון הא כתיב כסף

שלשים שקלים יתן לאדונו (שם):

שהצית בגופו של עבד. דהא ודאי ממש הרגו:

בגדי דחד ועבדא דחד. ואיצטריך לאשמועינן דאע"ג

דאין חייב מיתה בשביל הגדי מפסיד בעל הגדי:

אילו מסר שורו לחרש ה"נ דלא מיחייב. הא אמרינן בפ"ק (ד' י.)

חומר בשור מבאש שאם מסרו לחרש חייב:

גחלת וליבה. החרש דלא דמי לשור דשור מזומן להזיק אבל

הא דגחלת חרש עביד ליה להזיק:

ברי היזיקא. מזומן היזיקו והוי כשורו:

ור' יוחנן אמר אפילו שלהבת פטור. ור' יוחנן לטעמיה דאמר

אשו משום חציו והכא חציו דחרש חן:

גוואז. עצים יבשים:

וסילתא. עצים קטנים דקים דהאי ודאי פושע הוא:

אי הכי, אימא סיפא:

"אם הניח חנווני נרו מבחוץ - חנווני חייב."

ואי במסכסכת - אמאי חייב?

בשעמדה.

עמדה וסכסכה - כל שכן דחנווני פטור ובעל גמל חייב!

אמר רב הונא בר מנזח משמיה דרב איקא:

הכא במאי עסקינן: כגון שעמדה להטיל מימיה.

רישא - בעל גמל חייב,

דלא איבעי ליה לאפוישי בטעינה.

סיפא - חנווני חייב,

דלא איבעי ליה לאנחווי נרו מאבראי.

תא שמע:

"המדליק את הגדיש,

והיה גדי כפות לו,

ועבד סמוך לו, ונשרף עמו - חייב.

עבד כפות לו,

וגדי סמוך לו ונשרף עמו - פטור" (בבא קמא סא:).

בשלקמא למאן דאמר: "אשו משום חציו" משום הכי פטור.

אלא למאן דאמר: "אשו משום ממונו" - אמאי פטור?

אילו קטל תוריה עבדא, הכי נמי דלא מיחייב?!

אמר לך רבי שמעון בן לקיש:

הכא במאי עסקינן: כשהצית בגופו של עבד,

דקם ליה בדרבה מיניה.

אי הכי, מאי למימרא?

לא צריכא,

בגדי - דחד,

ועבד - דחד.

תא שמע:

"השולח את הבעירה ביד חרש שוטה וקטן - פטור מדיני אדם,

וחייב בדיני שמים" (בבא קמא נט:).

בשלקמא למאן דאמר: "אשו משום חציו" - חציו דחרש הוא.

אלא למאן דאמר: "אשו משום ממונו" - אילו מסר שורו לחרש שוטה וקטן הכי נמי דלא מיחייב?

הא אתמר עלה:

אמר ריש לקיש משמיה דהזקיה:

לא שנו אלא כשמסר לו גחלת וליבה,

אבל מסר לו שלהבת - חייב.

מאי טעמא?

ברי היקא.

ורבי יוחנן אמר:

אפילו שלהבת פטור,

קסבר: צבתא דחרש קא גרים, לא מיחייב עד דמסר ליה גוואז סילתא ושרגא.

כ"י

תצא מעצמה. משמע וליכא לאוקמי קרא כשהדליק הוא עצמו גדישו של חברו אלא בתוך שלו הדליק והאש הלכה מעצמה ואפילו הכי קרי מבעיר את הבערה כאילו הדליקו בעצמו אלמא אשו משום חציו:

בנזקי ממונו. דכתיב כי תצא אש דמשמע מעצמה:

בנזקי גופו. דקרי ליה מבעיר:

היכי משכחת לה. אילו אדם זורק חץ והזיק בטמון לא מיחייב בנזק הא קיימא לן בהאי פירקין (דף כו:): פצע תחת פצע לחייב את השוגג כמזיד ואונס כרצון. לישנא אחרנא האי חץ לעולם בטמון הוא נכנס ומזיק. ולא שמעתי:

וניחא ליה. ומשני לה הכי:

ונפלה גדר. של חצר:

שלא מחמת דליקה. דאי מחמת דליקה חציו הם:

דכלו לו חציו. שבשעה שהדליק האש דהיינו זריקת חץ לא היה ראוי להזיק בחצר אחרת:

אית ליה נמי משום ממונו. והיכא דליכא לחיוביה משום חציו ואיכא לחיוביה משום ממונו מחייבין ליה הלכך לענין גלוי אע"ג דכלו לו חציו חייב משום ממונו:

וכגון שהיה לו לגודרה. בטרם תעבור הדליקה שם היה לו שהות ויכול לגודרה:

ולא גזרה. דאע"ג דליכא לחיוביה אהבער ראשון מתחייב על שם סופו שלא שימר גחלתו לגדור בפניה:

שורו הוא ולא טפח באפיה. הרי זה ככונס שורו לדיר ולא נעל בפניו ויצא והזיק: וכי מאחר דמאן דאית ליה משום חציו אית ליה נמי משום ממונו מאי בנייהו. היכא דגחלת שלו היתה מאי איכא בין ר' יוחנן דמחייב ליה משום תרתי לר"ל דלא מחייב ליה אלא משום חדא דהא על כרחך היכא דגחלת שלו נמי פליגי דהא אמרן לעיל לרבי יוחנן אשו משום חציו אלמא באשו נמי פליגי היכא דגחלת שלו בשלמא עד השתא דשמעינן משום חציו דוקא ולא משום ממונו וכדאמרת ממון אית ביה מששא הא לית ביה מששא איכא בנייהו היכא דאיתיה ממונו וליתיה חציו כי הך דנפלה גדר דכלו לו חציו דלמ"ד משום חציו דוקא פטור אבל השתא דלתרוייהו חייב מאי בנייהו:

לחייבו בד' דברים. למ"ד משום חציו נמי מחייבין ליה אם שרף אשו יד אדם חייב בארבעה דברים נזק וצער ריפוי ושבת אבל בבושת לא דאמרינן בשילהי פירקין אינו חייב על הבושת עד שיהא מתכוין אבל ד' דברים חייב דפשעה היא דהוה ליה לאסוקי אדעתיה שהרוח מוליכתה וכדאמרינן בשילהי פירקין נפל מן הגג ברוח מצויה חייב בד' דברים ופטור על הבושת למ"ד משום ממונו פטור והוא הדין נמי דאיכא בנייהו כל הני דלעיל כלב וגמל דלמ"ד משום חציו חייב דהא ממונו אע"ג דלאו חציו וחציו אע"ג דלאו ממונו אית ליה ולמאן דלית ליה חציו פטור אא"כ מסכסכת כדאוקימנא לעיל והאי דנקט ד' דברים משום דאפילו היכא דהגחלת שלו משמע לו דיש חילוק בדבריהם ועוד דמילתא דשכיח היא מפי המורה שמעתי אבל לשון ראשון נראה לי:

אמר רבא:

קרא ומתניתא מסייע ליה לרבי יוחנן.

"קרא" -

דכתיב: **"מי תצא אש"** (שמות כב, ה) - תצא מעצמה,

"ישלם המבער את הבערה" - ש'מע מ'ינה: אשו משום חציו.

"מתניתא" -

דתנא:

כגא, **"פתח הנתוב ^ בנזקי ממונו, וסיים בנזקי גופו,**

לומר לך: אשו - משום חציו."

אמר רבא:

קשיא ליה לאב"י:

למאן דאמר: **"אשו משום חציו"** - טמון באש דפטר רחמנא, היכי משפחת לה?

וניחא ליה, כגון שנפלה דליקה לאותו חצר,

ונפלה גדר שלא מחמת דליקה,

והלכה והדליקה והזיקה בחצר אחרת.

דהתם פלו ליה חציו.

אי הכי, לענין גלוי, נמי פלו ליה חציו!

אלא, למאן דאית ליה משום חציו, אית ליה נמי משום ממונו.

וכגון שהיה לו לגודרה, ולא גדרה.

דהתם שורו הוא ולא טפח באפיה.

וכי מאחר דמאן דאית ליה משום חציו, אית ליה נמי משום ממונו,

מאי בנייהו?

איכא בנייהו:

לחייבו בארבעה דברים.

24. כג, א-ב

כ"י

מאן חייב בעל הכלב. אמתניתין מהדר דקתני על הגדיש משלם חצי נזק:
 ה"ג וליחייב נמי בעל הגחלת. דהא בין מר ובין מר משום ממונו אית להו הלכך לר' יוחנן דאמר לעיל על הגדיש משלם חצי נזק דצורות הן לשלם בעל הגחלת חצי האחר דהא ממונו הוא וריש לקיש דאמר על הגדיש כולו הוי פטור לשלם בעל הגחלת כוליה וקס"ד דגחלת דחד וחררה וגדיש דחד: **בששימר גחלתו**. שנעל דלתות ביתו יפה ואונס הוא:
זאת אומרת. מדחייב לבעל כלב אחררה נזק שלם אלמא לאו שינוי הוא זה שחתר את הדלת: **דסתם דלתות חתורות הן אצל הכלב**. ולא תימא משונה הוא ופלא נזקא משלם:
בגדיש דעלמא. אמאי משלם חררה הא שן הוא ובעינן שדה אחר דניזק וליכא:
תפשוט. דמדקא משלם חררה:
דפי פרתו. של מזיק האוכלת בחצר הניזק:
כחצר הניזק דמיא. ושדה אחר קרינא ביה:
ואי אמרת כו'. גמרא קמהדר כלומר אמאי מספקא לך פשיטא דכחצר הניזק דמי דאי כחצר המזיק דמי אי"כ שן דחייב רחמנא היכי משכחת לה:
נתחככה בכותל. דתולדה דשן היא אבל שן ממש לא דאמר ליה פי פרתו רשותי היא:
וטנפה פירות. עיי גלגול כעין שעושין סוסים וחמורים ובלעז וולט"ר:
והא בעינן עד תומו. דמכליא קרנא דהא ובער זה השן מיבער הגלל עד תומו נפקא לן בפי קמא (דף ב:) והכא ליכא תומו שעדיין האבנים והפירות בעין:
דשף צלמי. כשנתחככה בכותל מחקה צורה שעליו דאיכא תומו:
דפסעי פסועי. כשנתגלגלה על הפירות תחבתן בטיט ואי אפשר ללקטן. לישנא אחרונא דפסאי פסואי כמו פסו אמונים (תהלים יב) כלומר ששפכה משקה בגלגולה דכליא ופסאי קרנא:

"על החררה משלם [נזק שלם, ועל הגדיש - משלם חצי נזק]".

מאן חייב?
בעל כלב.

ולייחייב נמי בעל גחלת!

בששימר גחלתו.

אי בששימר גחלתו מאי בעי כלב התם?

בשחתר.

אמר רבי מרי בריה דרב כהנא:
 זאת אומרת: סתם דלתות חתורות הן אצל כלב.

דאכלה היכא?

אילימא: דאכלה בגדיש דעלמא - הא בעינן "ובער בשדה אחר"⁶² (שמות כב, ד), וליכא!

לא צריכא דאכלה בגדיש דבעל חררה.

כגב תפשוט דפי פרה ^כחצר הניזק דמי.

דאי כחצר המזיק דמי - לימא ליה: מאי בעי רפתך בפומא דכלבאי.

דאיבעיא להו:

פי פרה,

כחצר הניזק דמי,

או כחצר המזיק דמי?

ואי אמרת: כחצר המזיק דמי - שן דחייב רחמנא היכי משפחת לה?

אמר רב מרי בריה דרב כהנא:

כגון שנתחככה בכותל להנאתה, וטנפה פירות להנאתה.

מתקיף לה מר זוטרא:

והא בעינא "פאשד יבער הגלל עד תמו"⁶³ (מלכים א יד, ט), וליכא.

רבינא אמר:

דשף צלמי.

רב אשי אמר:

דפסעי פסועי.

תא שמע:

"שיסה בו את הכלב,

שיסה בו את הנחש - פטור" (סנהדרין עו:).

⁶² מי יבער איש שדה או כרם ושלח את בעירו ובער בשדה אחר מיטב שדהו ומיטב כרמו ושלם

⁶³ לכן הנני מביא רעה אל בית ירבעם והכרתי לירבעם משתין בקיר עצור ועזוב בישראל ובערתי אחרי בית ירבעם פאשד יבער הגלל עד תמו

כ"י

פטור משסה. דגרמא בנזקין פטור:
דאפקיה לניביה. שהוציא שיניו וסרטו דלא הכניס ידו לתוך פיו:
השיך בו את הנחש. שנטל את הנחש בידו והגיע פיו ליד חברו עד שנכנסה לתוכו ונשכו ומת:
מחייב מיתה:
בין שיניו עומד. ובלא כוונת הנחש יצא הארס:
לפיכך מכיש בסייף. דהוה ליה כאילו הרגו בסייף שהורג ממש הוא ולא גורם:
נחש בסקילה. כדין שור הורג אדם דכתיב השור יסקל (שמות כא):
לענין קטלא. הריגת נחש:
לא אמרינן. מאי בעי ידך כו' ואפילו כחצר המזיק דמיא אינו פטור אלא נהרג אלא לענין נזקין אמרינן מאי בעית ברשותי כדתנן בפ"ק (דף ט:) חוץ מרשות המיוחדת למזיק ומיבעיא לן פי פרה אי כחצר המזיק דמי או לא עד דפשיטנא לה מכלב שנטל חררה:

מאן פטור?
 משסה - פטור,
 וחייב - בעל כלב.
 ואי אמרת: כחצר המזיק דמי - לימא ליה: מאי בעי ידך בפומיה דכלבאי?

אימא: פטור אף משסה.

ואיבעית אימא:
 דאפקיה לניביה וסרטיה.

תא שמע:

"השיך בו את הנחש,

רבי יהודה - מחייב,

וחכמים - פוטרים" (סנהדרין עו:).

ואמר רב אחא בר יעקב:

כשתמצוי לומר,

לדברי רבי יהודה - ארס נחש בין שיניו הוא עומד,

לפיכך, מכיש - בסייף,

ונחש - פטור.

לדברי חכמים - ארס נחש מעצמו מקיא,

לפיכך, נחש - בסקילה,

ומכיש - פטור.

ואי אמרת: פי פרה כחצר המזיק דמי - לימא ליה: מאי בעי ידך בפומא דחיוואי?

לענין קטלא - לא אמרינן.

ומנא תימרא?

דתניא:

"הנכנס לחצר בעל הבית שלא ברשות,

ונגחו שורו של בעל הבית, ומת,

השור - בסקילה,

ובעלים - פטורים מן הכופר".

"בעלים פטורין מן הכופר" - מאי טעמא?

דאמר ליה: ברשותי מאי בעית?

שורו נמי, לימא ליה: מאי בעית ברשותי?

אלא לענין קטלא לא אמרינן.

כ"י

25. כג, ב

בי תרבו. שם משפחה :
דסלקין לעילא. מבבל לארץ
 ישראל:
ודנחתין לתחתא. מארץ ישראל
 לבבל הוו בקיאיין בדין זה :
עיזי דשוקא. דקצבי דקיימי
 לשחיטה אלא דמשהו להו עד
 יומא דשוקא :
מתרינן במרייהו. אי מפסדן
 אפילו ברשות הרבים :
תיב אמסחתא. מקום מעמד
 הקצבים :
וקביל זוזד. אפילו ביומא דלאו
 דשוקא שחיט להו הואיל
 ולשחיטה קיימן :

הנהו עיזי דכי תרבו דהוו מפסדי ליה לרב יוסף.
 אמר ליה לאביי: זיל אימא להו למרייהו דליצנענהו.
 אמר ליה: אמאי איזיל?
 דאי איזילנא אמרי לי: לגדור מר גדירא בארעיה.

ואי גדר, שן דחייב רחמנא היכי משפחת לה?

כשחתרה.

אי נמי, דנפיל גודא בלייליא.

מכריז רב יוסף ואיתימא רבה:
 דסלקין לעילא ודנחתין לתחתא:
 הני עיזי דשוקא דמפסדי,
 מתרינן במרייהו תרי ותלתא זמנין,
 אי ציית - ציית,
 ואי לא - אמרין ליה: תיב אמסחתא וקבל זוזד.

26. כג, ב - כד, א

רש"י

מתני'

משיחזור בו שלשה ימים. שרואה שוורים ואינו נוגח חוזר לתמותו: שלשה פעמים. ואפילו ביום אחד:

גמ'

אתאן לנגיחה רביעית. שאם לא שמרו ונגח נגיחה רביעית משלם מעלייה נ"ש אבל אשלישית פלגא נזקא הוא דמשלם:

ולא ישמרנו האידנא. בנגיחה שלישית חייב עליה נזק שלם:

ריחק נגיחותיו. ג' ימים:

חייב. כדכתיב תמול שלשום:

ריחקה ראיותיה. ג' ראיות בג' ימים טמאה ז' ימים כדכתיב כי יזוב זוב דמה ימים רבים ודרשינן (בת"כ פ' מצורע) ימים שנים רבים שלשה:

קירבה ראיותיה. ביום אחד טהורה מטומאת שבעה אלא שומרת יום כנגד יום:

הרי הוא אומר וזאת כו'. ומשום גזירת הכתוב הוא דלא דרשינן ק"ו:

הזב בראיות. דכתיב בהאי קרא זוב תלתא זימני וכתוב טומאתו היא דמשמע בהנך ג' הוי טמא וכתוב זאת דמשמע אין לך אלא מה שכתוב בו זב בראיות ולא זבה בראיות:

משנה

איזהו תם ואיזו מועד?

מועד - כל שהעידו בו שלשה ימים.

ותם - משיחזור בו שלשה ימים.

דברי רבי יהודה.

רבי מאיר אומר:

מועד - שהעידו בו שלשה פעמים.

ותם - כל שיהו התינוקות ממשמשין בו ואינו נוגח.

גמרא

מאי טעמא דרבי יהודה?

אמר אביי:

"תמול"⁶⁴ (שמות כא, לו) - חד,

"מתמול" - תרי

"שלשם" - תלתא,

"ולא ישמרנו בעליו" - אתאן לנגיחה רביעית.

רבא אומר:

"תמול" "מתמול" - חד,

"שלשם" - תרי,

"ולא ישמרנו" - האידנא חייב.

ורבי מאיר, מאי טעמיה?

דתניא:

"אמר רבי מאיר:

ריחק נגיחותיו- חייב,

קירב נגיחותיו - לא כל שבן?

אמרו ליה: זבה תוכיח,

ריחקה ראיותיה- טמאה,

קירבה ראיותיה - טהורה!

אמר להן: הרי הוא אומר: "וזאת תהיה טמאתו בזובו"⁶⁵ (ויקרא טו, ג),

תלה הכתוב את הזב בראיות, ואת הזבה ב'ימים'.

ממאי דהאי "וזאת", למעוטי זבה מראיות?

אימא למעוטי זב מ'ימים'!

אמר קרא: "והזב את זובו לזכר ולנקבה"⁶⁶ (ויקרא, טו, ג),

מקיש זכר לנקבה,

מה נקבה - ב'ימים

אף זכר - ב'ימים.

ולקיש נקבה לזכר,

מה זכר בראיות - אף נקבה בראיות!

⁶⁴ או נודע כי שור נגח הוא מתמול שלשם ולא ישמרנו בעליו שלם שור תחת השור והמת יהיה לו

⁶⁵ וזאת תהיה טמאתו בזובו רר בשרו את זובו או ההתים בשרו מזובו טמאתו הוא

⁶⁶ והדון בגדתה והזב את זובו לזכר ולנקבה ולאיש אשר ישכב עם טמאה

רש"י

קאי בראיות. האי וזאת גבי
ראיות כתיב וממעט ראיות
לובה:
ממעט ימים. בתמיה:

הא מיעט רחמנא "וזאת".

ומה ראית?

מסתברא קאי בראיות ממעט ראיות,
קאי בראיות ממעט ימים!?

27. כד, א

רס"י

אלא לחזרה. שאם חזר לאחר
העדאתו שלשה ימים שראה
שוורים ולא נגח חזר לתמותו:
כרבי יהודה. דמתני':
נימוקו עמו. טעמיו וראיותיו
עמו:

תנו רבנן:

"איזהו מועד?

כל שהעידו בו שלשה ימים,

ותם?

שהיה התינוקות ממשמשין בו ואינו נוגח,

דברי רבי יוסי.

רבי שמעון אומר:

מועד:

כל שהעידו בו שלש פעמים,

ולא אמרו שלשה ימים אלא לחזרה בלבד."

אמר רב נחמן אמר רב אדא בר אבהו:

הלכה כרבי יהודה במועד,

שהרי רבי יוסי מודה לו.

והלכה כרבי מאיר בתם,

שהרי רבי יוסי מודה לו.

אמר ליה רבא לרב נחמן:

ולמאמר:

הלכה כרבי מאיר במועד,

שהרי רבי שמעון מודה לו.

והלכה כרבי יהודה בתם,

שהרי רבי שמעון מודה לו!

אמר ליה:

אנא כרבי יוסי סבירא לי,

דרבי יוסי נימוקו עמו.

28. כד, א-ב

רפ"י

לייעודי תורא. ולמעוטי היכא דנגח ביום אחד:
או לייעודי גברא. לייעד בעל השור בעינן שלשה ימים:
בחד יומא. והעידו על שלש נגיחות של ג' ימים:
אי אמרת. לא בעינן ג' ימים אלא לייעודי תורא ולמעוטי קירב נגיחותיו הא מייעד דריחק בנגיחות:
השתא הוא דקמסהדו בי. כל שלשתן הכיתות באו ביום אחד והתורה אמרה שלשה ימים:
והועד בבעליו. ואין עדות אלא בב"ד:
הרי כאן ג' עדיות. שאם בטלה אחת מהם לא בטלו השתים ומשלם עליהם חצי נזק ואם לא בטלה הרי הוא מועד:
והן עדות אחת להזמה. שהרי על ידי שלשתן הוא מועד הלכך עדות אחת הן לכך שאם נמצאת כת ראשונה זוממת הוא פטור מלשלם על הנגיחה שלישית אלא חצי נזק:
והן הזוממין:
פטורין. מתשלומי נגיחה שלישית ואע"פ שהן היו גורמים לו לשלם עליה נ"ש פטורין שאין העדים משלמין ממון עד שיוזמו כולן:
כולן חייבין. לשלם הח"י של העדאת נגיחה שלישית בין כולן וצד תמות משלמים שני עדים האחרונים שהעידו עליה:
אי אמרת לייעוד תורא. בעינן ג' ימים אבל גברא ביום אחד מייעד מצי לאוקמא כשבאו כולן ביום אחד שהביאן נזק שלישי להעיד על ג' נגיחות של ג' ימים ומשום הכי שייכי קמאי בצד העדאה שרגלים לדבר דלשווייה מועד אתו דלא מצו למימר אן לחיובי פלגא נזקא אתינן מקמייתא ולא לשוייה מועד דודאי הני ידעי בהני שהרי בעל נגיחה שלישית הביאן ומה לו ולנגיחות הראשונות אלא כדי לייעדו ובהדי הדדי אתו:
אלא אי אמרת לייעודי גברא. בעינן ג' ימים ועל כל נגיחה ונגיחה צריך להעיד ביומיה ולא משכחת לה דמשו ליה מועד אלא בג' ימים לימרו הנך קמאי כו':
וליעודי תורא מי נחא. נהי דקמאי ודאי לייעודיה נתכוונו שהרי יודעים שאין על נזק השלישי לתבוע נגיחות ראשונות אלא כדי לייעדו ולחייבו נ"ש אלא הנך בתראי שצריכים לו בלא עדות ב' הכתות ולחייבו ח"י:
לימרו אן לאו לייעודי אתינן. ולא הוה ידעינן בהנך כיתות אלא לחיוביה פלגא נזקא ואין עלינו לשלם אלא חצי הנזק:
ה"ג דקא מרמזי רמוזי. כלומר לייעודי תורא נחא וביום אחד וכגון דקא מרמזי רמוזי כת עידי ראשונה לעידי כת שלישית שיעידו הלכך ודאי אחרונים נמי לכך נתכוונו והיו יודעים בראשונים. וכך שמעתי:

["מועד - כל שהעידו בו שלשה ימים"].

אבעיא להו:
"שלשה ימים" דקתני,
 לייעודי תורא,
 או לייעודי גברא?

למאי נפקא מינה?

דאתו תלתא כיתי סהדי בחד יומא,
 אי אמרת: לייעודי תורא - מייעד.
 ואי אמרת: לייעודי גברא - לא מייעד.
 מימר אמר: השתא הוא דקמסהדו בי.

מאי?

תא שמע:

"אין השור נעשה מועד עד שיעידו בו בפני בעלים, ובפני בית דין.

העידו בו בפני בית דין ושלם בפני בעלים,
בפני בעלים ושלם בפני בית דין -
אינו נעשה מועד עד שיעידו בו בפני בית דין,
ובפני בעלים.

העידוהו שנים בראשונה,
ושנים בשניה,
ושנים בשלישית - הרי כאן שלש עדיות,
והן עדות אחת להזמה.
נמצאת כת ראשונה זוממת הרי כאן שתי עדיות.
והוא - פטור.
והן - פטורים.
נמצאת כת שניה זוממת - הרי כאן עדות אחת,
והוא - פטור,
והן - פטורים.

נמצאת כת שלישית זוממת - נוטין חייבין.
ועל זה נאמר: "ועשיתם לו כאשר זמם" ⁶⁷ (דברים יט, ט).

אי אמרת: לייעודי תורא - שפיר.

אלא אי אמרת: לייעודי גברא -

לימרו הנך קמאי: אן מי הוה ידעינן דבתר תלתא יומי אתו הני ומייעדי ליה?

אמר רב אשי:

אמריתה לשמעתא קמיה דרב כהנא,
 ואמר לי: ולייעודי תורא מי נחא?!

ולימרו הנך בתראי: אן מנא ידעינן דכל דקאי בי דינא לאסהודי בתורא קאתו?
 אן לחיובי גברא פלגא נזקא אתינן

דקמרמזי רמוזי.

כד, ב

⁶⁷ ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו ובערת הרע מקרבך

רפ"י

רב אשי אמר. לעולם לא ייעודי
 תורה ניחא דמוקמינן לה
 כשבאו רצופים כולם באו ביחד
 דהשתא ודאי ידעי הני בהני :
ואין מכירים את השור. הלכך
 לא נתכוונו אלא לעשותו מועד
 שהיו יודעים בעדות הראשונים
 דמשום חצי נזק כיון דאין
 מכירים את השור לא אתו
 ומסהדי דתם אינו משלם אלא
 מגופו אבל ליעודי גברא לא
 ניחא דמצו למימר קמאי מי
 ידעינן דלבתר תלתא יומי אתו
 הני ומייעדי ליה אגן אפלגא
 נזקא אתינן וליכא למימר בהו
 אין מכירין את השור ולייעודי
 אתו דמי הוו ידעי דסופו לחזור
 לנגוח שניה ושלישית :

רב אשי אמר:
 קשבאו רצופים.

רבנא אמר:
 במכירין בעל השור,
 ואין מכירין את השור.

היכי מיייעדי ליה?

דאמרי: תורה נגחנא אית לך בבקרך,
 אבעי לך לנטורי לכוליה בקרא.

29. כד, ב

רפ"י

כלבו של חבירו בחבירו. לוי המשסה כלב ראובן בשמעון: **ודאי פטור**. דגרמא בנזקין הוא: **הא נגח**. שור אחר על ידי משמוש התינוק חייב ואע"פ דשסוי הוא: **דלמא**. אע"פ דנגח תם הוא דלא הוי ובההיא נגיחה לא מחייב והאי דקתני ואינו נוגח לשוייה תם קתני: **שסו בעצמו**. שנשך הכלב את המשסה בעל הכלב פטור: **בעטה מהלכת ברבוצה פטורה**. דלא היה לה לרבוע ברשות הרבים וכל המשנה ובא אחר ושינה בו פטור:

אבעיא להו:

המשסה כלבו של חבירו בחבירו - מהו?

משסה - ודאי פטור,

בעל כלב - מאי?

מי אמרין: מצי אמר ליה: אנא מאי עבידנא ליה?

או דלמא: אמרין ליה: פיון דידיעת בכלבך דמשסי ליה ומשתסי לא אבעי לך לאשהוניה.

אמר רבי זירא:

תא שמע:

"ותם?"

שיהו התינוקות מממשין בו ואינו נוגח".

הא 'נוגח' - חייב!

אמר אביי:

מי קתני: נגח חייב?

דלמא: הא נגח לא הוי תם, ובההיא נגיחה לא מחייב.

תא שמע:

"שיסה בו את הכלב,

שיסה בו נחש - פטור".

מאי לאו פטור משסה, וחייב בעל כלב.

לא, אימא: פטור אף משסה.

אמר רבא:

אם תמצי לומר המשסה כלבו של חבירו בחבירו - חייב,

שיסהו הוא בעצמו - פטור.

מאי טעמא?

כל המשנה, ובא אחר ושינה בו - פטור.

אמר ליה רב פפא לרבא:

איתמר משמיה דריש לקיש כוותיד,

דאמר ריש לקיש:

שתי פרות ברשות הרבים,

אחת רבוצה, ואחת מהלקת,

ובעטה מהלקת ברבוצה - פטורה,

רבוצה במהלקת - חייבת.

אמר ליה: אנא בההיא - חיובי מחייבנא,

אמרין ליה: כי אית לך רשותא לסגויי עלי, לבעוטי בי לית לך רשותא.

30. כד, ב - כה, ב

כ"י

מתני'

נגח נגף כו'. כולן תולדות קרן
הן:
שהוא פטור. כדכתיב ובער
בשדה אחר:
דיו לבא מן הדין להיות כנדון.
קרן ברשות הניזק שאתה מביא
מדין קרן ברשות הרבים
דקאמרת קרן שהחמיר עליה
ברה"ר אינו דין שנחמיר עליה
ברשות הניזק:
לא אדון קרן מקרן. כדאמרן
לעיל אלא קרן מרגל מקום
שהחמיר עליו בשן ורגל אינו דין
שנחמיר בקרן:
דיו לבא מן הדין להיות כנדון.
דסוף סוף אי לאו קרן ברה"ר
לא משתכחת צד ק"ו:

גמ'

והא דיו דאורייתא הוא דתניא.
גבי י"ג מדות בתורת כהנים
מדין ק"ו וכו':
היכא דמפריך. ומתניתין אי
דרשת דיו מיפריך ק"ו כוליה ולא
גמרת בה מידי כדמפרשין
דהתם שבעה דשכינה כו':
הכא חצי נזק כתיב. ומשמע נמי
ארשות הניזק ואי דרשת דיו
ואוקמת ליה ברשות הניזק
אחצי נזק לא אנמרין ק"ו
מידי:

משנה

שור המזיק ברשות הניזק,

ביצד?

נגח,

נגף,

נשה,

דבץ,

בעט.

ברשות הרבים - משלם חצי נזק.

ברשות הניזק - רבי טרפון אומר: נזק שלם.

וחכמים אומרים: חצי נזק.

אמר להם רבי טרפון:

ומה במקום שהקל על השן ועל הרגל, ברשות הרבים, שהוא פטור,

החמיר עליהן ברשות הניזק לשלם נזק שלם,

מקום שהחמיר על הקרן, ברשות הרבים, לשלם חצי נזק,

אינו דין שנחמיר עליו ברשות הניזק לשלם נזק שלם?!

אמרו לו: דיו לבא מן הדין להיות כנדון.

מה ברשות הרבים - חצי נזק,

אף ברשות הניזק - חצי נזק.

כה,א

אמר להם: אף אני ^אלא אדון קרן מקרן, אני אדון קרן מרגל,

ומה במקום שהקל על השן ועל הרגל ברשות הרבים, החמיר בקרן,

מקום שהחמיר על השן ועל הרגל, ברשות הניזק, אינו דין שנחמיר בקרן?!

אמרו לו: דיו לבא מן הדין להיות כנדון.

מה ברשות הרבים, אף ברשות הניזק - חצי נזק.

גמרא

ורבי טרפון לית ליה 'דיו'?

והא 'דיו' דאורייתא הוא!

דתניא:

"מדין קל וחומר, ביצד?

"ויאמר ה' אל משה: ואביה ירק ירק בפניה הלא תכלם שבעת ימים"⁶⁸ (במדבר יב, יד),

קל וחומר לשכינה, ארבעה עשר יום!

אלא דיו לבא מן הדין להיות כנדון".

כי לית ליה 'דיו', היכא דמפריך קל וחומר,

היכא דלא מפריך קל וחומר - אית ליה דיו.

התם - שבעה דשכינה לא פתיבי, אתא קל וחומר אייתי ארבעה,

אתא דיו אפיק שבעה, ואוקי שבעה.

אבל הכא, חצי נזק פתיב,

ואתא קל וחומר ואייתי חצי נזק אחרניא ונעשה נזק שלם.

אי דרשת 'דיו' - אפריך ליה קל וחומר!

ורבנן?

שבעה דשכינה פתיבי: "תסגר שבעת ימים" (במדבר יב, יד).

⁶⁸ ויאמר ה' אל משה ואביה ירק ירק בפניה הלא תכלם שבעת ימים תסגר שבעת ימים מחוץ למחנה ואחר תאסף

רפ"י

ור"ט ההוא תסגר. לאשמועינן דדרשינן דיו הוא דאתא דאי לא כתיב הכי הוה מוקמינן ליה אארבסר:

דאפי' בעלמא דרשינן דיו.

ומייתורא דקרא גמרינן ליה:

קרי בזב מניין. קריו של זב מניין שתהא הטיפה מטמא במגע ובמשא כטיפה של זוב דקיי"ל במסכת נדה (דף נה.). שמטמא במשא וקרי לא דמי לזוב כדאמר בפרק בנות כותים (שם דף לה:) זוב דומה ללובן ביצה המוזרת קרי דומה ללובן ביצה שאינה מוזרת:

ומה. רוק שהוא טהור באדם טהור הוי טמא ומטמא במשא באדם טמא כגון זב כדכתיב וכי ירוק הזב בטהור דמשמע במה שביד הטהור כדרשינן במסכת נדה (דף נה:) דהיינו משא וכתיב וכבס בגדיו כו' קרי שטמא בטהור הטיפה מטמא במגע כדכתיב וכל בגד וכל עור אשר יהיה עליו שכבת זרע וגוי ואדם נמי מטמא במגע כדכתיב או איש אשר תצא ממנו שכבת זרע וגוי ודרשינן במסכת נדה בפרק יוצא דופן (דף מג:) מנין לרבות את הנוגע בשכבת זרע ת"ל או איש אינו דין שיהא טמא בזב:

וקמייתי לה בין למגע בין למשא. כי רוק:

ואמאי נימא ק"ו אייתי מגע ודיו אפיק משא. דהא קרי של טהור אינו מטמא במשא:

מידי ולא ד"א כתיב. מקרה לילה כתיב בין בטמא בין בטהור משמע הלכך למגע לא אצטריך ק"ו:

ומאן תנא דשמעת ליה כו'. דקאמר דמהאי ק"ו מפיק מגע ומשא מני לא ר"א ולא רבי יהושע:

ורבי טרפון?

ההוא **"תסגר"** - דדרשינן דיו הוא.

ורבנן?

כתיב קרא אחרינא: **"ותסגר מרים"**⁶⁹ (במדבר יב, יד).

ורבי טרפון?

ההוא דאפילו בעלמא דרשינן דיו'. ולא תאמר: הכא משום כבודו של משה, אבל בעלמא לא, קא משמע לן.

אמר ליה רב פפא לאביי:

והא האי תנא דלא דריש דיו', ואף על גב דלא מפריד קל וחומר!

דתניא:

"קרי בזב מניין?"

ודין הוא: מה טהור בטהור, טמא בטמא וטהור בטמא, אינו דין שיהא טמא בטמא?!

וקא מייתי לה בין למגע בין למשא.

ואמאי?

נימא: אהני קל וחומר למגע,

אהני דיו לאפוקי משא!

וכי תימא: למגע לא אצטריך קל וחומר,

דלא גרע מגברא טהור,

איצטריך, סלקא דעתך אמינא: **"מקרה לילה"**⁷⁰ (דברים כג, יא) כתיב - מי שיקריו גורם לו, יצא זה, שאין קריו גורם לו אלא דבר אחר גרם לו,

קא משמע לן!

מידי 'ולא דבר אחר' כתיב?!

ומאן תנא דשמעת ליה: שכבת זרע של זב מטמא במשא?

לא רבי אליעזר,

ולא רבי יהושע.

דתניא⁷¹:

"שכבת זרע של זב מטמא במגע ואין מטמא במשא,

דברי רבי אליעזר.

ורבי יהושע אומר:

אף מטמא במשא,

לפי שאי אפשר בלא צחצוחי זיבה."

עד כאן לא קאמר רבי יהושע התם אלא שאי אפשר בלא צחצוחי זיבה,

⁶⁹ ותסגר מרים מחוץ למחנה שבעת ימים והעם לא נסע עד האסף מרים

⁷⁰ מי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה ויצא אל מחוץ למחנה לא יבא אל תוך המחנה

⁷¹ תיקון גרסה ע"פ כתבי יד ומסורת הש"ס. במהדורת הדפוס: דתן

רס"י

למעלה מהן. משלשה אבות הטומאות דשרץ ושכבת זרע וטמא מת דקתני לעיל מהך מתניי במסכת כלים ואינם מטמאין אלא במגע:

זובו של זב. וכולהו הנך מפרש בפ' דם הנדה (נדה דף נה:): דמטמאו במשא:

א"כ לתני. ש"ז גבי זוב:

דאתיא מרוקו. כדגמרינן לעיל מה טהור בטהור כו':

מפץ במת מניין. שמטמא לפי שנאמר במת גבי מדין וכל בגד וכל כלי עור וגוי (במדבר לא) וזה אינו לא בכלל בגד ולא בכלל עור ולא בכלל כלי עץ מניין שאפי' הוא מטמא באהל המת:

פכין קטנים טהורים בזב. בכל טומאותיו דכלי חרס אין מטמא אלא מאוירו ומתוך שפיו שלו צר אין יכול להכניס אצבעו לתוכו ולמדרס נמי לא חזי ובהיסט נמי להכי אפקיה רחמנא להיסט כלי חרס בזב בלשון מגע כדכתיב (ויקרא טו) (וכל כלי) חרס אשר יגע בו הזב וגוי ומהכא נפקא לן דזב מטמא בהיסט למימר דכל שאינו ראוי לטמא במגעו אינו מטמא בהיסטו:

מטמא באהל המת. דכתיב (שם יא) וכל כלי פתוח וגוי ואי זהו כלי שטומאתו קודמת לפתחו הוי אומר זה כלי חרס וכתוב טמא הוא ואפי' פיו צר הרי הוא ראוי להאהיל עליו:

מפץ שמטמא בזב. שראוי למשכב וכתוב המשכב אשר ישכב וגוי (שם טו):

וקמייתי ליה. מפץ שיהא טמא במת ז' ימים כשאר כלים שבאהל המת:

ליהני דיו למוטוי מטומאת שבעה. דהא זב לא מטמא ליה במשכבו אלא טומאת ערב:

תנא ממפץ בשרץ מייתי ליה. מפץ במת ובגיש כדלקמן נאמר בגד ועור כו' ולא בקי' מזב כדאמרת והך משנה ה"ק מפץ בשרץ מנא ליה ואית דגרסי תנא מפץ בשרץ מייתי כלומר והאי תנא מפץ בשרץ הוא דמייתי בקי' מזב ולטומאת ערב ולא מפץ במת:

טמא בשרץ. דשרץ מטמא בכעדה וראוי הוא ליכנס בפ' פד קטן:

הא לאו הכי - לא!

אלא: האי תנא הוא,

דתנן:

"למעלה מהן,

זובו של זב,

ורוקו,

ושכבת זרעו,

ומימי רגליו,

ודם הנדה -

מטמאין: פיו במגע,

בין במשא" (כלים א,ג).

כה,ב

ודלמא הכי נמי, לפי שאי אפשר בלא צחצוחי זיבה?

אם כן לתנייה גבי זובו,

מאי שנא דקתני לה גבי רוקו,

אלא משום דאתי מרוקו.

אמר ליה רב אחא מדפתי לרבינא:

והא האי תנא, לא דריש 'דיו' ואף על גב דלא מפריד קל וחומר.

דתניא:

"מפץ במת מניין?"

ודיו הוא: ומה פכין קטנים, שטהורים בזב, מטמא במת,

מפץ שמטמא בזב אינו דיו שיטמא במת?"

וקמייתי לה בין לטומאת ערב, בין לטומאת שבעה.

ואמאי? אימא: אהני קל וחומר לטומאת ערב, ואהני דיו לאפוקי טומאת שבעה!

אמר ליה: כבר רמא ניהליה רב נחמן בר זכריה לאבבי,

ואמר ליה אבבי: תנא ממפץ בשרץ מייתי לה,

והכי קאמר: מפץ בשרץ מניין?

ודין הוא: ומה פכין קטנים שטהורים בזב טמאין בשרץ,

מפץ שטמא בזב אינו דיו שיהא טמא בשרץ?

אלא מפץ במת מניין?

נאמר **"בגד" ו"עור"**⁷² (ויקרא יא, לב) בשרץ,

ונאמר **"בגד" ו"עור"**⁷³ (במדבר לא, כ) במת,

מה **"בגד" ו"עור"** האמור בשרץ - מפץ טמא בו,

אף **"בגד" ו"עור"** האמור במת - מפץ טמא בו.

מופנה,

דאי לא מופנה - איכא למפרד: מה לשרץ שפן מטמא בכעדה,

תאמר במת שאין מטמא בכעדה אלא בכזית.

לאיי! אפנויי מופנה.

מפדי שרץ אתקש לשכבת זרע,

דכתיב: **"או איש אשר תצא"**⁷⁴ (ויקרא כב, ד),

⁷² וכל אשר יפל עליו מהם במתם וטמא מכל כלי עץ או בגד או עור או שק כל כלי אשר יעשה מלאכה בהם במים יובא וטמא עד הערב וטהר

⁷³ וכל בגד וכל כלי עור וכל מעשה עזים וכל כלי עץ תתחטאו

רס"י

הניחא למ"ד דון מינה ואוקי
באתרא. איכא למימר דלא
איצטריכא בגד ועור דמת דלא
לאפנויי דגמרינן לה מש"ז
לקבולי טומאת מת ומוקמינן
טומאת מת באתרא מה בשאר
כלים טומאת שבעה אף גבי מפץ
טומאת ז':

אלא למ"ד דון מינה ומינה.
דמילתא דילפינן ליה ממילתא
אחריתי לכל מילי דיינינן ליה
מינה מפץ במת לטומאת שבעה
מנלן (השתא בגד ועור דמת
איצטריד) דאי [משרץ הוה גמר]
אמינא טומאת ערב הוא דאית
ליה:

וכבסתם בגדיכם וגו'. וגזירת
הכתוב הוא דלא אמרינן ביה
דון מינה ומינה:

וסמך ליה: "או איש אשר יגע בכל שרץ"⁷⁵ (ויקרא כב, ה),
וכתיב ביה בשכבת זרע: "וכל בגד וכל עור אשר יהיה עליו שכבת זרע"⁷⁶ (ויקרא טו, יז).
"בגד" ו"עור" דכתב רחמנא בשרץ למה לי?
שמע מינה: לאפנויי.

ואפתי, מופנה מצד אחד הוא!
הניחא למאן דאמר: "מופנה מצד אחד למידין ואין משיבין" שפיר,
אלא למאן דאמר: "למידין ומשיבין" - מאי איכא למימר?

דמת נמי אפנויי מופנה.
מכדי מת אתקש לשכבת זרע,
דכתיב: "והנגוע בכל טמא נפש או איש אשר תצא ממנו שכבת זרע" (ויקרא כב, ד),
וכתיב ביה בשכבת זרע: "וכל בגד וכל עור אשר יהיה עליו שכבת זרע" (ויקרא טו, יז),
"בגד" ו"עור" דכתב רחמנא במת למה לי?
שמע מינה: לאפנויי,
והוי מופנה משני צדדין.

הניחא למאן דאמר: "דון מינה ואוקי באתרא",
אלא למאן דאמר: "דון מינה ומינה" - מאי איכא למימר?

אמר רבא:
אמר קרא: "וכבסתם בגדיכם ביום השביעי"⁷⁷ (במדבר לא, כד) -
כל טמאות שאתם מטמאין במת לא יהו פחותין משבעה.

⁷⁴ איש איש מזרע אהרן והוא צרוע או זב במקדשים לא יאכל עד אשר יטהר והנגוע בכל טמא נפש או איש אשר תצא ממנו שכבת זרע

⁷⁵ או איש אשר יגע בכל שרץ אשר יטמא לו או באדם אשר יטמא לו לכל טמאתו

⁷⁶ וכל בגד וכל עור אשר יהיה עליו שכבת זרע וכבס במים וטמא עד הערב

⁷⁷ וכבסתם בגדיכם ביום השביעי וטהרתם ואתה תבאו אל המחנה

31. כה, ב - כו, א

כ"י

חצי נזק קאמר. דתחייב כי קרן דהא מקרן מיייתי לה וקרא דבשדה אחר לחיובי ביה ברשות הניזק נזק שלם אתא דהכי משמע בשדה אחר נזק שלם: **כספו של זה.** קרן: **ישלם.** מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם לגמרי משמע: **אמר קרא יחצון.** דקרא יתירא הוא דנכתוב וחצו את כספו וגם את המת אלא לדרשא אתא דאף ברשות הרבים נמי חייב: **ויהא אדם חייב בכופר.** כגון במזיד ולא אתרו ביה דליתיה בר קטלא ולא בר גלות: **ומה שור שאינו חייב.** בחבלה: **ארבעה דברים.** צער ריפוי שבת ובושת אלא נזק לחודיה: **חייב כופר.** היכא דקטליה: **אדם שחייב.** כו': **עליו ולא על האדם.** על נזקי שור משלמין כופר אבל על נזקי אדם אין משלמין כופר אלא או מיתתה או גלות: **איש כי יתן מום בעמיתו איש בעמיתו.** הוי בדין נתינת מומין ולא שור בעמיתו של בעליו:

[אמר להם: אף אני⁷⁸ לא אדון קרו מקרו, אני אדון קרו מרגל, ומה במקום שהקל על השן ועל הרגל ברשות הרבים, החמיר בקרו, מקום שהחמיר על השן ועל הרגל, ברשות הניזק, אינו דין שנחמיר בקרו?!].

ותהא שן ורגל חייב ברשות הרבים, מקל וחומר:

ומה קרן, שברשות הניזק - אינו משלם אלא חצי נזק, ברשות הרבים - חייבת, שן ורגל, שברשות הניזק משלם נזק שלם, אינו דין שברשות הרבים חייב?!

אמר קרא: **"ובער בשדה אחר"**⁷⁸ (שמות כב, ד) - ולא ברשות הרבים.

כו, א

מידי כוליה קאמרין?
פלגא קאמרין!

אמר קרא: **"וחצו את כספו"**⁷⁹ (שמות כא, לה) - כספו של זה, ולא כספו של אחר.

ולא תהא שן ורגל חייבת ברשות הניזק אלא חצי נזק, מקל וחומר מקרן: ומה קרן שברשות הרבים חייבת, ברשות הניזק אינה משלמת אלא חצי נזק, שן ורגל שברשות הרבים פטורה אינו דין שברשות הניזק משלם חצי נזק?

אמר קרא: **"ישלם"** (שמות כב, ד) - תשלומין מעליא.

ולא תהא קרן ברשות הרבים חייב מקל וחומר:

ומה שן ורגל שברשות הניזק נזק שלם ברשות הרבים פטורה, קרן שברשות הניזק חצי נזק אינו דין שברשות הרבים פטורה?

אמר רבי יוחנן:

אמר קרא: **"יחצון"** (שמות כא, לה) - אין חצי נזק חלוק, לא ברשות הרבים ולא ברשות היחיד.

ויהא אדם חייב בכופר, מקל וחומר,

ומה שור שאינו חייב בארבעה דברים חייב בכופר, אדם שחייב בארבעה דברים - אינו דין שיהא חייב בכופר?

אמר קרא: **"ככל אשר יושת עליו"**⁸⁰ (שמות כא, ל), **"עליו"** - ולא על אדם.

ויהא שור חייב בארבעה דברים מקל וחומר:

ומה אדם שאינו חייב בכופר חייב בארבעה דברים, שור שחייב בכופר אינו דין שיהא חייב בארבעה דברים?

אמר קרא: **"איש בעמיתו"**⁸¹ (ויקרא כד, יט) - ולא שור בעמיתו.

⁷⁸ מי ובער איש שדה או כרם ושלח את בעירו ובער בשדה אחר מיטב שדהו ומיטב כרמו ושלם

⁷⁹ וכי יגף שור איש את שור רעהו וזמת ומקרו את השור החי וחצו את כספו וגם את המת וחצו

⁸⁰ אם כפר יושת עליו ונתן פדיו נפשו ככל אשר יושת עליו

⁸¹ ואיש כי יתן מום בעמיתו כאשר עשה כן ועשה לו

32. כה, ב - כו, א

רפ"י

בחצר הניזק. דחיובא דרגל
 בחצר הניזק הוא:
הכא נמי לא שנא. דרגל מועדת
 מתחילתו היא להלך ולדרוס:
לאו משום דסבר כרבי יוסי
הגלילי. דאמר בפירקין דלקמן
 (דף מב.) תם משלם חצי כופר
 ברה"ר:
ומייתי לה. רבי טרפון לרשות
 הניזק כופר שלם:
מק"ו מרגל. כי היכי דגמר לקרן
 תם לענין נזקין במתניתין והכי
 גמר לה מה שן ורגל שפטורין
 ברשות הרבים לגמרי ברשות
 הניזק כופר שלם קרן שברה"ר
 חצי כופר כר' יוסי הגלילי אינו
 דין שברשות הניזק כופר שלם
 מדגמר ר' טרפון הכי אלמא
 איכא כופר ברגל דאי לאו הכי
 במאי מייתי לה:
מניזקין דרגל מייתי לה.
 ולעולם ליכא כופר ברגל והכי
 גמר ר' טרפון מה רגל שברשות
 הרבים פטור מנזקין ברשות
 הניזק נזק שלם קרן שברשות
 הרבים חצי כופר כר' יוסי
 הגלילי אינו דין שברשות הניזק
 כופר שלם:
שכן ישנו באש. תאמר בכופר
 שאינו באש כדאמרין בפ"ק (דף
 י.):
מטמון. שפטור באש וחיוב ברגל
 ומייתי לה הכי מה רגל שברשות
 הרבים פטורה מכלום חייבת
 ברשות הניזק אפילו על הטמון
 נזק שלם קרן שברה"ר חצי
 כופר כו':
שכן ישנו בבור. שאם היה גדי
 טמון בשק או במרצוף ונתגלגל
 ונפל לבור חייב:
מכלים. פטר בהו את הבור
 ומכלים דרגל מייתי לה
 וכדפרישית:
מכלים טמונים. דרגל מייתי
 לה:
א"ל רב אחא מדפתי כו' מה
לניזקין דרגל שכן ישנו ברגל.
 תאמר בכופר שאינו ברגל:

איבעיא להו:

רגל שדרסה על גבי תינוק בחצר הניזק,
 מהו שתשלם כופר?

מי אמרינן: מידי דהוה אקרן,
 קרן, כיון דעבד תרי ותלתא זמני אורחיה הוא, ומשלם כופר,
 הכא נמי, לא שנא.

או דלמא: קרן כוונתו להזיק,
 האי אין כוונתו להזיק?

תא שמע:

"הכניס שורו לחצר בעל הבית שלא ברשות,
 ונגחו לבעל הבית ומת -

השור - בסקילה,

ובעליו - בין תם בין מועד משלם כופר שלם,
 דברי רבי טרפון".

"כופר שלם" בתם לרבי טרפון מנא ליה?

לאו משום דסבר ליה כרבי יוסי הגלילי, דאמר: תם משלם חצי כופר ברשות הרבים,
 ומייתי לה מקל וחומר מרגל?
 אלמא: איכא כופר ברגל.

אמר רב שימי מנהרדעא:

תנא מניזקין דרגל מייתי לה.

ולפרוד: מה לניזקין דרגל שכן ישנו באש!

מטמון.

מה לטמון שכן ישנו בבור!

מכלים.

מה לכלים שישנו באש!

מכלים טמונים.

מה לכלים טמונים שישנו באדם!

אלא לאו שמע מינה: מכופר דרגל מייתי לה,
 אלמא: איכא כופר ברגל.

שמע מינה.

אמר ליה רב אחא מדפתי לרבינא:

הכי נמי מסתברא: דאיכא כופר ברגל,

דאי סלקא דעתך: ליכא כופר ברגל, ותנא מניזקין דרגל מייתי לה,
 לפרוד: מה לניזקין דרגל שכן ישנו ברגל?!

אלא לאו שמע מינה: מכופר דרגל מייתי לה,

אלמא: איכא כופר ברגל,

שמע מינה.

33. כו, א-ב

רפ"י

מתני'.
סימא את עין חבירו - אפי'
בשוגג.

גמ'.
מה כלים ארבעה דברים לא -
דלא שייכי בהו.

אף סימא את עין חבירו -
בשוגג.

נזק אין ארבעה דברים לא -
דלא מחייבי ארבעה דברים
אלא או מזיד או קרוב למזיד
דומיא דכי יריבון אנשים (שמות
כא) דהתם כתיב ריפוי ושבת.
מנהני מילי - דנזק חייב אפילו
שוגג.

פצע תחת פצע - קרא יתירא
הוא להך דרשה דהא כתיב כי
יתן מום בעמיתו כאשר עשה
וגוי וכייה וחבורה דרשינן
בהחובל (לקמן / בבא קמא / דף
פד:).

במקום נזק - דאפי' היכא
דאיכא נזק משלם נמי צער דלא
תימא צער דכתבה רחמנא היינו
בדליכא נזק כגון כוואו בשפוד
על צפרנו דלא אפחתיה מכספיה
ולחך דרשה מפקינן ליה
בהחובל.

מְשָׁנָה

אָדָם מוּעַד לְעוֹלָם;
בֵּין שׁוֹגֵג בֵּין מְזִיד,
בֵּין עַר בֵּין יָשׁוּ.

סימא את עין חבירו, ושיבד את הכלים -
משלם נזק שלם:

גְּמָרָא

קתני "סימא את עין חבירו" דומיא ד"שיבד את הכלים" -
מה התם נזק - אין, ארבעה דברים - לא,
אף "סימא את עין חבירו", נזק - אין, ארבעה דברים - לא.

כוב, מנא הני מילי?

אמר חזקיה וכן תנא דבי חזקיה:

אמר קרא: "פצע תחת פצע"⁸² (שמות כא, כה) -
לחיבו על השוגג כמזיד,
ועל האונס כרצון.

האי מבעי ליה ליתן צער במקום נזק!

אם כן לכתוב קרא "פצע בפצע".

מאי "תחת פצע"?

שמע מינה תרתי.

⁸² קויה תחת קויה פצע תחת פצע חבויה תחת חבויה

34. כו, ב

רפ"י

לענין נזקין חייב - דהא אפקינן שוגג כמזיד ואונס כרצון.
מלאכת מחשבת אסרה תורה - שנתכוין לעשות מלאכה אלא כסבור שהיום חול או סבור שמלאכה זו מותרת וכל הני דאמרינן הכא לא נתכוונו לעשות המלאכה הלכך פטור.
לענין גלות - כגון אם נפלה על האדם ומת.
פטור - דגבי גלות כתיב מכה נפש בשגגה (במדבר לה) ולא מיקרי שגגה אלא היכא דה"ל ידיעה מעיקרא וזה לא הכיר בה מעולם.
לענין עבד - אם נפלה על עבדו וסימאה עינו פלוגת דרשב"ג ורבנן.
לענין ד' דברים פטור - דאע"ג דהכיר בה הויא שכחה שוגג ולא פשיעה.
לענין שבת פטור - ואע"ג דמקריא שגגה לענין גלות פטור בשבת דבעינן מלאכת מחשבת שנתכוין לעשות מלאכה וכסבור שהיום חול וזה לא נתכוין.
לזרוק שתים וכי' - לענין שבת פטור דמלאכת מחשבת בעינן.
לענין גלות - חייב דכתיב ואשר לא צדה ושמתי לך מקום וגוי פרט למתכוין לזרוק שתים וזרק ארבע שאינו בתורת וכי יזיד איש וגוי אלא בתורת ושמתי לך מקום וגוי לישנא אחרינא ואשר לא צדה פרט למתכוין כו' דפטור מגלות דהכי משמע שלא צדה שלא נתכוין לצדד ולזרוק אצלו ינוס פרט לזה שצדה.
אם אמר כל מקום שתרצה תנוח - חייב שהרי יש כאן מלאכת מחשבת דזרק ארבע אבל נתכוין לזרוק שתים וזרק ארבע אפילו אמר כל מקום שתרצה תנוח פטור שעיקר מחשבתו אינה למלאכה.

אמר רבה:
היתה אבן מונחת לו בחיקו ולא הכיר בה, ועמד ונפלה,
לענין נזקין - חייב,
לענין ארבעה דברים - פטור,
לענין שבת - מלאכת מחשבת אסרה תורה,
לענין גלות - פטור,
לענין עבד - פלוגתא דרבי שמעון בן גמליאל ורבנן,
דתינא:
"הרי שהיה רבו רופא,
ואמר לו 'בחול עיני' וסימאה, 'חתור לי שיני' והפילה -
שיחק באדון ויצא לחרות.
רבי שמעון בן גמליאל אומר:
"ושחתה"⁸³ (שמות כא, כו) - **עד שיתכוין לשחתה".**

הכיר בה ושכחה, ועמד ונפלה;
לענין נזקין - חייב,
לענין ארבעה דברים - פטור,
לענין גלות - חייב,
דאמר קרא: **"בשגגה"**⁸⁴ (במדבר לה, טו) - מכיל דהוה ליה ידיעה,
והא הויא ליה ידיעה,
לענין שבת - פטור,
לענין עבד - פלוגתא דרבי שמעון בן גמליאל ורבנן.

נתכוין לזרוק שתים וזרק ארבע;
לענין נזקין - חייב,
לענין ארבעה דברים - פטור,
לענין שבת - מלאכת מחשבת בעינן,
לענין גלות - **"אשר לא צדה"**⁸⁵ (שמות כא, יד) אמר רחמנא -
פרט לנתכוין לזרוק שתים וזרק ארבע,
לענין עבד - פלוגתא דרבי שמעון בן גמליאל ורבנן.

נתכוין לזרוק ארבע וזרק שמנה;
לענין נזקין - חייב,
לענין ארבעה דברים - פטור,
לענין שבת -
באומר 'כל מקום שתרצה תנוח' - אין, אי לא - לא,
לענין גלות - **"אשר לא צדה"** (שמות כא, יד) -
פרט לנתכוין לזרוק ארבע וזרק שמנה,
לענין עבד - פלוגתא דרבי שמעון בן גמליאל ורבנן.

⁸³ כי יכה איש את עין עבדו או את עין אמתו ושחתה להפשיי ושלחנו תחת עינו
⁸⁴ לבני ישראל ולגד ולחושב בתוכם תהייה שש העדים האלה למקלט לנוס שמה כל מכה נפש בשגגה
⁸⁵ כי יזד איש על רעהו להרגו בערמה מעם מזבחי תקהנו למות

35. כו, ב - כז, א

רַס"י

זרק - בעל הכלי כלי מראש הגג.
פטור - זה ששברו במקל קודם שבירתה שהרי סופה לישבר.
זרק - מזיק כלים מראש הגג והיו תחתיו כרים וכסתות כו'.
פטור - שהרי מזריקתו אין סופו לישבר עד שינטלו הכרים וזה שנטל הכרים ואפילו הזורק עצמו נטלן פטור דגרמא בניזקין הוי.
פטורין - דבעינן שיכה כל נפש אדם כל הנפש ואין כאן מכה כל הנפש ופטורים ממיתה לרבי יהודה בן בתירא חייב זה שקיבלו בסייף מפני שקירב את מיתתו.
בא שור - מועד.
וקבלו בקרניו - ומת.
פלוגתא דרבי ישמעאל ורבנן - לענין כופר לרבי ישמעאל דאמר כופר במזיק שיימינן משלם כופר אבל לרבנן דשיימינן בניזק האי לא הוה ליה דמים ופטור.
ונתקע באשה חייב בד' דברים - וכגון שנפל ברוח מצויה דהוה ליה קרוב למוזיד.
וביבמתו לא קנה - אע"פ ששנינו (יבמות דף נג:) הבא על יבמתו בין בשוגג בין במזיד קנה הני מילי היכא דנתכוין לביאת אשה אחרת אבל זה לא נתכוין לשום ביאה הלכך לא קנה ואם חזר ועשה אחד מן האחין בה מאמר פסלה עליו.
ואם נתהפך - [לאחר] שהתחיל לנפול דנתכוין לנפול על האדם להנאתו.
חייב אף על הבשת - אע"פ שלא נתכוין לשם בשת.

ואמר רבה:

זרק בלי מראש הגג,
 ובא אחר ושברו במקל - פטור.

מאי טעמא?

מנא תבירא תבר.

ואמר רבה:

זרק בלי מראש הגג,
 והיו תחתיו כרים או כסתות;
 בא אחר וסלקו, או קדם וסלקו - פטור.

מאי טעמא?

בעידנא דשדייה, פסוקי מפסקי גיריה.

ואמר רבה:

זרק תינוק מראש הגג,
 ובא אחר וקבלו בסייף -
 פלוגתא דרבי יהודה בן בתירא ורבנן,
 דתניא:

**"הנוהו עשרה בני אדם בעשרה מקלות,
 כזא, בין בבית אחת בין בזה אחר זה - בולין פטורין.**

**רבי יהודה בן בתירא אומר:
 בזה אחר זה - האחרון חייב, מפני שקירב מיתתו."**

בא שור וקבלו בקרניו -
 פלוגתא דרבי ישמעאל בנו של יוחנן בן ברוקא ורבנן,
 דתניא:

**"ונתן פדיו נפשו"⁸⁶ (שמות כאל) - דמי ניזק.
 רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומר: דמי מזיק."**

ואמר רבה:

נפל מראש הגג,
 ונתקע באשה -
 חייב בארבעה דברים, וביבמתו לא קנה:
 חייב בנזק, בצער, ברפוי, בלשבת,
 אבל בשת לא, דתנן:

"אינו חייב על הבשת עד שיהא מתכוין" (בבא קמא פו:).

ואמר רבה:

נפל מראש הגג,
 ברוח שאינה מצויה,
 והזיק ובייש -
 חייב על הנזק, ופטור בארבעה דברים.
 ברוח מצויה והזיק ובייש -
 חייב בארבעה דברים, ופטור על הבשת.
 ואם נתהפך - חייב אף על הבשת,
 דתניא:

⁸⁶ אם כפר וישת עליו ונתן פדיו נפשו ככל אשר יושת עליו

"מִמִּשְׁמַע שְׁנֵאמַר וְשִׁלְחָה יָדָה" (דברים כה),
איני יודע שהחזיקה? מה תלמוד לומר "והחזיקה"?
לומר לה: ביון שנתפין להזיק, אף על פי שלא נתפין לבייש".

36. כז, א

רפ"י

על לבו ומת פטור - שהיה לו לסלקה.
 חייב - דהא דלא סלקה סבר אתבעיניה ליה בדינא ויפרע ליה.
 כבש עליו - שתקפו שם עד שמת.
 חייב - דה"ק ליה אם תרצה קרע ושלם אבל פירש לו ע"מ פטור.
 עבדו כגופו דמי - ואם הניח אדם גחלת על לב עבדו פטור שהיה לו לעבד לסלקה.
 שורו כממונו - שאין בו דעת לסלקה וחייב.

הדרן עלך כיצד הרגל.

ואמר רבה:
 הניח לו גחלת;
 על לבו ומת - פטור,
 על בגדו ונשרף - חייב.

אמר רבא:
 תרנייהו תננהי;
 "על לבו" - דתננו:
 "כבש עליו לתוך האור או לתוך המים,
 ואינו יכול לעלות משם, ומת - חייב.
 דחפו לתוך האור או לתוך המים,
 ויכול לעלות משם, ומת - פטור".

"בגדו" - דתננו:
 "קרע את כסותי, שבד את כדי' - חייב.
 על מנת לפטורבי - פטור".

בְּעֵי רַבָּה:
 הניח גחלת על לב עבדו, מהו?
 כגופו דמי או כממונו דמי?
 אם תמצא לומר כגופו דמי -
 שורו מהו?

הדר פלשטה:
 עבדו - כגופו,
 שורו - כממונו.

הדרן עלך כיצד הרגל.